

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

Wydanie specjalne

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

w 2000 r.

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Bohdan Szcześniak
Alicja Kicińska
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy - Marcin Lisiak

Oddano do druku – 17 listopada 2000 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” przez środki masowego przekazu, Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

SPIS TREŚCI

Str.

- * Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 8 października 2000 r. 5
- * Wykaz aktów prawnych wydanych w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. 30
- * Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. 34
- * Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. w sprawie stwierdzenia wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 37
- * Postanowienia Sądu Najwyższego – Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawach uznanych za zasadne protestów wyborczych przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt 14, 54 i 74/00). Stanowiska wobec zarzutów w protestach Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych okręgowych komisji wyborczych 38
- * Uchwała Sądu Najwyższego – Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 listopada 2000 r. w sprawie ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dokonanego dnia 8 października 2000 r. 62

SPRAWOZDANIE
Z WYBORÓW PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przeprowadzonych 8 października 2000 r.

Zgodnie z art. 71 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) Państwowa Komisja Wyborcza składa Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 8 października 2000 r.

I. Zarządzenie i przygotowanie wyborów

1. Wybory zarządził Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 czerwca 2000 r., wyznaczając ich datę na niedzielę 8 października 2000 r. i określając terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy). Postanowienie Marszałka Sejmu o zarządzeniu wyborów zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 czerwca 2000 r. Nr 49, poz. 565.
2. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone przez organy wyborcze na podstawie ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544), zwanej dalej ustawą. W zakresie określonym ustawą zastosowanie miały także przepisy:
 - ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681, Nr 63, poz. 701 i z 2000 r. Nr 43, poz. 488 oraz Nr 50, poz. 600) dotyczące złożenia przez kandydatów oświadczeń „lustracyjnych”;
 - ustawy z dnia 28 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz. 488) dotyczące zmian w podziale gmin na stałe obwody głosowania z innych przyczyn, niż przewidziane w Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw;
 - ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060) dotyczące stałych obwodów głosowania utworzonych w wyborach do jednostek samorządu terytorialnego,
 - ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770, Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 162, poz. 1122, z 1999 r. Nr 49, poz. 482) dotyczące prowadzenia w gminach stałego rejestru wyborców.

3. Zgodnie z ustawowym upoważnieniem zostały wydane przez właściwych ministrów i Państwową Komisję Wyborczą przewidziane w ustawie akty wykonawcze.

Rozporządzeniami właściwych ministrów i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji zostały określone:

- sposób sporządzania spisu wyborców, jego wzór, metody aktualizacji oraz wzór i sposób wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania;
- zasady i sposób powoływania obwodowych komisji wyborczych;
- zasady przyznawania i wysokość świadczeń przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań w komisjach;
- obwody głosowania za granicą i na polskich statkach morskich;
- sposób sporządzania spisu wyborców w obwodach utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;
- tryb i terminy powoływania obwodowych komisji wyborczych za granicą i na polskich statkach morskich;
- wzór sprawozdania wyborczego;
- sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów;
- tryb postępowania dotyczący podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania w publicznej telewizji i radiu audycji wyborczych komitetów zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta;
- tryb przedstawiania przez Państwową Komisję Wyborczą informacji, komunikatów i wyjaśnień związanych z wyborami.

Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła uchwałami:

- terytorialny zasięg działania okręgowych komisji wyborczych i siedziby komisji;
- regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych oraz wzory pieczęci tych komisji;
- wzory protokołów głosowania i wyników głosowania;
- wzór zaświadczenia dla mężów zaufania;
- wzór karty do głosowania oraz zarządziła druk kart;
- sposób przechowywania i przekazania kart obwodowym komisjom wyborczym;
- sposób sporządzenia i przekazania kart do głosowania do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;

- zasady i tryb przekazywania wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich właściwym okręgowym komisjom wyborczym.

Państwowa Komisja Wyborcza w różnych formach systematycznie współdziałała z właściwymi ministrami w sprawach wydania przez nich aktów prawnych. Przygotowywane były projekty stosownych regulacji, opiniowano projekty, zgłaszano uwagi legislacyjne i wnioski wynikające z doświadczeń i praktyki wyborczej. Opisane działania Państwowa Komisja Wyborcza podejmowała bardzo szybko, by nie opóźnić procesu legislacyjnego. Mimo to komitety wyborcze i organy samorządowe wykonujące zadania wyborcze, sygnalizowały Państwowej Komisji Wyborczej przypadki zbyt późnego wydania aktów prawnych, dotyczących zwłaszcza powołania obwodowych komisji wyborczych w kraju i za granicą oraz sposobu sporządzenia spisu wyborców.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, a także, w miarę potrzeby, podane do publicznej wiadomości w środkach masowego przekazu oraz były udostępniane zainteresowanym w Krajowym Biurze Wyborczym i jego delegaturach wojewódzkich. Teksty ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, regulaminu obwodowej komisji wyborczej i wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla obwodowych komisji wyborczych zostały przekazane w odpowiedniej liczbie egzemplarzy każdej obwodowej komisji wyborczej. Wykaz uchwał i rozporządzeń stanowi załącznik do sprawozdania.

4. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego wydała dla okręgowych i obwodowych komisji wyborczych wytyczne, określające ich zadania oraz sposób przygotowania i przeprowadzenia wyborów.

W wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych Komisja wskazała m. in. na obowiązek należytego przeszkolenia obwodowych komisji wyborczych w zakresie przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników oraz na udzielenie tym komisjom potrzebnej pomocy w wykonywaniu zadań. Dopuszczając korzystanie z elektronicznego systemu przy obliczaniu wyników głosowania w okręgach wyborczych, Państwowa Komisja Wyborcza wskazała na pomocniczy charakter tego systemu i stosowanie go pod szczegółową kontrolą okręgowych komisji wyborczych. Uwzględniając wnioski pełnomocników 5 komitetów wyborczych postulujących „manualny” sposób obliczania głosów w wyborach, Państwowa Komisja Wyborcza w uzupełnieniu wytycznych poleciła okręgowym komisjom wyborczym dokonanie dodatkowych czynności kontrolnych, polegających na porównaniu danych liczbowych z co najmniej 5% protokołów głosowania w obwodach wybranych losowo lub wskazanych przez mężów zaufania, z danymi z tych protokołów wprowadzonymi do systemu elektronicznego, a ponadto - zsumowanie kontrolnie, tradycyjną metodą, głosów od-

danych we wszystkich obwodach na tych 3 kandydatów, którzy uzyskali największą liczbę głosów w okręgu i porównanie tak uzyskanej sumy głosów z obliczeniami wykonanymi elektronicznie. Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła także szczegółowy tryb przekazywania i przyjmowania protokołów głosowania od okręgowych komisji wyborczych. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP w 2000 r. jest ogłoszona w Monitorze Polskim Nr 26, poz. 540.

W wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza wskazała w szczególności na obowiązek rzetelnego przygotowania się członków tych komisji do przeprowadzenia głosowania oraz ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Szczegółowo omówione zostały zadania komisji dotyczące przyjęcia, przeliczenia i ostemplowania kart do głosowania, czynności przy wydawaniu wyborcom kart do głosowania, ustawowe warunki ważności głosu, sposób sporządzenia protokołów głosowania i dostarczenia protokołów do okręgowych komisji wyborczych.

Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta RP w 2000 r. jest ogłoszona w Monitorze Polskim Nr 27, poz. 551.

Państwowa Komisja Wyborcza udzielała systematycznie wyjaśnień dotyczących stosowania przepisów prawa wyborczego, odpowiadając na pytania organów wyborczych, samorządowych, pełnomocników komitetów wyborczych i wyborców. Wyjaśnienia dotyczyły m.in. wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania, zasad dopisywania wyborców do spisu wyborców, obowiązku okazywania dokumentu tożsamości w celu otrzymania karty do głosowania.

W związku z pytaniami komisji wyborczych o ustalenie ważności głosu oddanego na karcie do głosowania, na której wyborca postawił znaki „x” przy więcej niż jednym nazwisku kandydata, a następnie zamazał kratki z „x”, pozostawiając „x” przy jednym kandydacie, Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, że taki sposób wypełnienia karty powoduje nieważność oddanego na niej głosu i przypomniała, iż w takim wypadku, zgodnie z przepisami ustawy, wyborca nie może otrzymać drugiej karty do głosowania.

Przez cały okres przygotowań do wyborów Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze udzielali na piśmie i telefonicznie informacji i wyjaśnień w sprawach dotyczących wyborów; takich wyjaśnień udzielono ok. 500. Także okręgowe komisje wyborcze i delegatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego udzielały wyjaśnień z zakresu

prawa wyborczego oraz podejmowały w różnych formach działania służące należytemu przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów.

Państwowa Komisja Wyborcza, dostrzegając trudności z udziałem w głosowaniu osób niepełnosprawnych, wystąpiła z prośbą i apelem do przewodniczących rad gmin i miast, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast o podjęcie wszelkich możliwych działań ułatwiających tej grupie wyborców udział w głosowaniu.

5. Wybory przeprowadziły określone w ustawie komisje wyborcze:

- Państwowa Komisja Wyborcza,
- okręgowe komisje wyborcze,
- obwodowe komisje wyborcze.

Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym organem właściwym w sprawach przygotowania, organizacji i przeprowadzania wyborów i referendum. Komisja została utworzona na podstawie przepisów art. 57 i 62 Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i działa w składzie 9 sędziów: przewodniczący - Ferdynand Rymarz - sędzia Trybunału Konstytucyjnego; zastępcy przewodniczącego: Jan Kacprzak^{*)} - sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, Stanisław Kosmal - sędzia Sądu Najwyższego; członkowie: Stefan Jaworski - sędzia Trybunału Konstytucyjnego, Andrzej Kisielewicz - sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego^{**)}, Andrzej Mączyński - sędzia Trybunału Konstytucyjnego, Zbigniew Szonert - sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, Stanisław Zabłocki - sędzia Sądu Najwyższego, Tadeusz Żyznowski - sędzia Sądu Najwyższego.

W skład okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza powołała sędziów zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie z ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą terytorialnym zasięgiem działania okręgowych komisji wyborczych, powołanych zostało 68 komisji. Państwowa Komisja Wyborcza przy ustalaniu liczby okręgowych komisji kierowała się przesłanką sprawnej organizacji wyborów, przyjmując założenie, że liczba obwodów głosowania w każdym okręgu powinna mieścić się w granicach od 250 do 700 obwodów. Zgodnie z tą przesłanką w poszczególnych województwach ustalono następującą liczbę okręgowych komisji: w województwie mazowieckim - 9, w województwie małopolskim - 8, w województwie śląskim - 6, w województwach: lubelskim, łódzkim i wielkopolskim - po 5, w województwach: dolnośląskim, podkarpackim i zachodniopomorskim - po 4, w województwach: kujawsko-pomorskim, podlaskim, pomor-

^{*)} pełni funkcję zastępcy od września 2000 r., do tego czasu zastępcą był sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego Andrzej Wróblewski, który z dniem 29 lipca 2000 r. przeszedł w stan spoczynku i został odwołany ze składu Komisji;

^{**)} powołany w skład Państwowej Komisji Wyborczej z dniem 29 lipca 2000 r. w miejsce s. A. Wróblewskiego.

skim i warmińsko-mazurskim - po 3, w województwach: lubuskim, opolskim i świętokrzyskim - po 2 komisje.

W skład każdej okręgowej komisji wyborczej weszło 5 sędziów, w tym 4 sędziów zgłosił Minister Sprawiedliwości, a z urzędu - jako przewodniczący komisji - wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca. Komisarze wyborczy i zastępcy komisarzy pełnili funkcje przewodniczących w 50 okręgowych komisjach wyborczych, w 18 komisjach przewodniczącymi byli - zgodnie z art. 15 ust. 3 ustawy - sędziowie wybrani ze składu komisji. Ogółem w składach komisji pracowało 340 sędziów: 136 sędziów sądów rejonowych, 174 sędziów sądów okręgowych, 26 sędziów sądów apelacyjnych, 2 sędziów Sądu Najwyższego i 2 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. Państwowa Komisja Wyborcza dokonała 6 zmian w składach okręgowych komisji wyborczych, spowodowanych rezygnacją członków z pracy w komisji

Obwodowe komisje wyborcze zostały powołane przez zarządy gmin, za granicą przez konsulów, a na polskich statkach morskich przez kapitanów statków. Powołanych zostało 24.681 obwodowych komisji wyborczych: na obszarze kraju 24.448 komisji, 167 komisji za granicą i 66 komisji na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji wyborczych weszło 168.925 osób.

Zgodnie z art. 16 ust. 1-5 ustawy obwodowe komisje wyborcze były powoływane przez zarządy gmin spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych; z urzędu członkiem komisji zostawał jeden pracownik samorządowy wskazany przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta. W skład każdej komisji mógł być powołany jeden członek zgłoszony przez pełnomocnika każdego komitetu wyborczego, a jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów była większa od ustawowego maksymalnego składu komisji (9 osób) dokonywano publicznego losowania jej składu. Jeżeli natomiast zgłoszono liczbę kandydatów mniejszą od minimalnego składu komisji (5 osób), uzupełnienia komisji do minimalnego składu dokonywał zarząd gminy spośród wyborców.

Z informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej wynika, że nie wszystkie komitety wyborcze zgłosiły kandydatów do składów komisji. Z tego powodu ok. 30% obwodowych komisji wyborczych powołano w minimalnych 5-osobowych składach, co miało miejsce zwłaszcza w obwodach na obszarach wiejskich. W obwodach głosowania w dużych aglomeracjach liczba zgłoszonych kandydatów była z reguły większa, a często przekraczała możliwy ustawowo maksymalny skład komisji. W takich sytuacjach zarządy gmin powoływały komisje w trybie losowania. Najliczniej byli reprezentowani w komisjach kandydaci zgłoszeni przez pełnomocników komitetów wyborczych Mariana Krzaklewskiego i Aleksandra Kwaśniewskiego, a także Jarosława Kalinowskiego, Andrzeja Leppera i Andrzeja Olechowskiego.

Skargi i interwencje dotyczące powołania obwodowych komisji były nieliczne i z reguły dotyczyły udziału w komisji osób spokrewnionych ze sobą lub ocenionych negatywnie przez skarżących. W toku badania tych spraw przez okręgowe komisje wyborcze zarzuty zawarte w skargach znajdowały nierzadko potwierdzenie. Rozpatrując skargi okręgowe komisje wyborcze nie mogły badać zasadności zarzutów dotyczących członków obwodowych komisji, jeśli posiadali oni prawa wyborcze, a sposób ich zgłoszenia i powołania nie naruszał przepisów prawa.

Składy komisji wyborczych zostały podane do publicznej wiadomości w formie określonej w ustawie, tj. w sposób zwyczajowo przyjęty (np. przez wywieszenie na tablicach ogłoszeń).

Według informacji wielu okręgowych komisji wyborczych niektóre komitety wyborcze wskazywały swoich kandydatów do obwodowych komisji bez należytego rozeznania co do przydatności tych kandydatów. Znalazło to potwierdzenie w składanych rezygnacjach członków z pracy w komisjach, w małym nakładzie pracy oraz zainteresowaniu wielu członków komisji przepisami prawa wyborczego i procedur wyborczych.

6. Zgodnie z art. 22 ustawy zasadą było przeprowadzenie głosowania w stałych obwodach głosowania utworzonych na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw dla wyborów samorządowych w 1998 r. Zmiana w podziale na obwody mogła być dokonana z powodu zmiany liczby mieszkańców w gminie lub granic gminy, a także z ustawowego obowiązku utworzenia obwodów w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w których przebywało przed dniem wyborów co najmniej 50 wyborców. Ponadto, na podstawie art. 5 ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta oraz niektórych innych ustaw, można było dokonywać także zmian w podziale na obwody z innych przyczyn, np. z powodu zmiany połączeń komunikacyjnych, warunków lokalowych lub w celu zachowania więzi społeczności lokalnych.

Generalnie obwody głosowania zostały utworzone prawidłowo i w terminie, jedynie w kilku wypadkach rady gmin nie dopełniły w tym zakresie wymagań ustawowych. W tych sprawach stosowne działania - na podstawie art. 22 ust. 6 ustawy - na wniosek okręgowych komisji wyborczych podjęli właściwi wojewodowie.

Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą oraz na polskich statkach morskich przebywających w podróży utworzyli - zgodnie z art. 23 ustawy - odpowiednio Minister Spraw Zagranicznych i Minister Transportu i Gospodarki Morskiej.

Utworzono łącznie 24.681 obwodów głosowania, w tym 24.448 obwodów na obszarze kraju, 167 obwodów za granicą i 66 na polskich statkach morskich. W stosunku do liczby sta-

łych obwodów utworzonych dla wyborów do organów samorządowych w 1998 r., liczba obwodów głosowania w wyborach Prezydenta zwiększyła się o ponad 900 obwodów.

Państwowa Komisja Wyborcza i okręgowe komisje wyborcze udzielały w miarę potrzeby wyjaśnień w sprawach obwodów głosowania, wskazując wójtom, burmistrzom, prezydentom miast w szczególności na obowiązek zapewnienia wyborcom informacji o granicach obwodów i miejscach głosowania. Rozplakatowano obwieszczenia, a także w innych formach zapewniono informację o obwodach. Według danych przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej obwieszczenia były rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym, a w wielu gminach informacje o lokalach i godzinach głosowania podano także w lokalnej prasie, na tablicach ogłoszeń oraz wywieszono w budynkach mieszkalnych. Okręgowe komisje wyborcze i Państwowa Komisja Wyborcza otrzymały jednak sygnały o niewystarczającej liczbie rozplakatowanych obwieszczeń i informacji, zwłaszcza w dużych miastach. Okręgowe komisje kontrolowały i podejmowały w tych sprawach interwencje w urzędach gmin.

7. W ustawowym trybie i terminie zostały sporządzone i udostępnione spisy wyborców, o terminach ich udostępnienia informowano wyborców. Ogółem w spisach ujęto 29.122.304 osoby w tym za granicą 69 625 osób, na polskich statkach 2310 osób. Zainteresowanie wyborców sprawdzaniem czy ich nazwiska zostały umieszczone w spisach było znikome. Z danych zgromadzonych w Państwowej Komisji Wyborczej wynika, że w przeważającej liczbie gmin spisy zostały sporządzone prawidłowo i z należytą starannością. Wpływały natomiast liczne uwagi na nieprawidłowości w spisach wyborców w szpitalach. Spisy w tych obwodach sporządza się na podstawie przekazanych przez administrację szpitali wykazów osób, które będą przebywać w danej placówce w dniu wyborów. W niektórych szpitalach wykazy nie były aktualizowane, w rezultacie czego obejmowały nazwiska wyborców, którzy opuścili szpitale przed dniem wyborów. Wyborcy ci nie mogli głosować w miejscu swojego zamieszkania. W zgłaszanych w tych sprawach skargach wyborcy wskazywali na potrzebę dokonania zmiany w procedurze wyborczej np. przez wydawanie przez administrację szpitali wyborcom wypisywanym ze szpitali zaświadczeń o prawie do głosowania. Zgłaszano także postulaty, w tym również przez komisje wyborcze, o dopuszczenie do głosowania wyborców, którzy bezpośrednio przed dniem głosowania przybyli do szpitali, przez dopisanie ich do spisu z urzędu.

Wpłynęło także wiele uwag i interwencji (podobnie jak w innych wyborach) od wyborców zamieszkujących czasowo na obszarze gminy. Na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy, w spisie umieszcza się z urzędu wyborców stale zamieszkałych w gminie, natomiast pozostali wyborcy wpisywani są do spisu na własny wniosek (zgodnie z art. 31 ustawy). Mogli być oni również na swój wniosek wpisani do stałego rejestru wyborców prowadzonego w gminie,

który stanowi podstawę sporządzenia spisu. Te procedury nie są jednak dostatecznie znane wyborcom, a także przez wielu wyborców nie są akceptowane. Argumentują oni, że fakt czasowego przebywania na danym terenie np. dłużej niż 2 miesiące, powinien być wystarczającą przesłanką do traktowania ich jako wyborców tej gminy.

Organy wyborcze i urzędy wielu gmin starały się zapewnić wyborcom w różnych formach informację w tym zakresie, m.in. apelowano o sprawdzanie spisów, informowano w prasie lokalnej o możliwości i warunkach dopisania się do rejestru wyborców i spisu wyborców itp. Państwowa Komisja Wyborcza, w specjalnym komunikacie podanym w ogólnopolskich programach telewizji publicznej i publicznego radia przypominała wyborcom o możliwości złożenia wniosku w sprawie dopisania do spisu wyborców w miejscu czasowego pobytu oraz o terminie dokonania tej czynności. Łącznie z możliwością dopisania się do spisów przez wyborców czasowo przebywających w danej gminie bądź nie mających miejsca zamieszkania skorzystało ponad 33 tys. osób.

Zgodnie z ustawą, do czasu przekazania spisów obwodowym komisjom wyborczym były one aktualizowane w urzędach gmin. Wyborcom zmieniającym miejsce pobytu przed dniem wyborów wydawano na ich wniosek zaświadczenia o prawie do głosowania uprawniające do głosowania w miejscu ich pobytu w dniu wyborów. Wydano ponad 79 tys. takich zaświadczeń.

II. Zgłaszanie i rejestracja komitetów wyborczych i kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

1. Państwowa Komisja Wyborcza od dnia ogłoszenia postanowienia Marszałka Sejmu o wyborach do 45 dnia przed dniem wyborów przyjmowała zgłoszenia komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta. Przyjmowanie zgłoszeń i rejestrowanie komitetów odbywało się według ustalonych wcześniej zasad, które były opublikowane w „Przeglądzie Wyborczym” Nr 6/2000 w wydawanym przez Krajowe Biuro Wyborcze, a także udostępniane zainteresowanym przez Krajowe Biuro Wyborcze.

W ustawowo określonym terminie, do dnia 14 sierpnia 2000 r. do Państwowej Komisji Wyborczej zostały złożone zgłoszenia o zarejestrowanie 23 komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta. Państwowa Komisja Wyborcza zarejestrowała 21 komitetów wyborczych, a odmówiła rejestracji 2 komitetów wyborczych. Czynności związane z badaniem prawidłowości zgłoszeń komitetów były podejmowane i wykonywane niezwłocznie po wniesieniu zgłoszeń i rozpoczęły się z dniem 20 czerwca 2000 r.

Państwowa Komisja Wyborcza zarejestrowała w kolejności zgłoszeń komitety wyborcze kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:

- Dariusza Macieja Grabowskiego,

- Andrzeja Olechowskiego,
- Tadeusza Adama Wileckiego,
- Piotra Ikonowicza,
- Jana Łopuszańskiego,
- Andrzeja Leppera,
- Marka Ciesielczyka,
- Aleksandra Kwaśniewskiego,
- Lecha Wałęsy,
- Mariana Krzaklewskiego,
- Janusza Korwin-Mikke,
- Bogdana Pawłowskiego,
- Jana Ferdynanda Olszewskiego,
- Mariana Antosza,
- Jarosława Kalinowskiego,
- Bogusława Ignacego Rybickiego,
- Bolesława Tejkowskiego,
- Mariana Romualda Rembelskiego,
- Mieczysława Józefa Pawlaka,
- Krystyny Stanisławy Górniak,
- Zbigniewa Antoniego Wesołowskiego.

Zgodnie z ustawowym obowiązkiem (art. 40b ust. 1 ustawy), Państwowa Komisja Wyborcza przekazywała niezwłocznie „oświadczenia lustracyjne” kandydatów zarejestrowanych komitetów wyborczych Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie.

Komunikaty o zarejestrowaniu komitetów wyborczych były systematycznie ogłaszane w „Monitorze Polskim” oraz podawane w dzienniku „Rzeczpospolita” (art. 40f ustawy).

Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła wady w zgłoszeniach 2 komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta: Adama Jagły i Mariana Zdzisława Zubka. Polegały one m.in. na braku dokumentu o utworzeniu komitetu wyborczego i ustanowieniu pełnomocnika komitetu, podaniu niepełnych danych kandydata, braku wymaganej liczby 1000 podpisów osób popierających kandydata. Państwowa Komisja Wyborcza, wskazując wady zgłosze-

nia, uchwałami z dnia 16 sierpnia 2000 r. wezwała komitety do ich usunięcia w terminie 3 dni. Wobec nieusunięcia w tym terminie wskazanych wad, Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 21 sierpnia 2000 r. podjęła uchwały o odmowie rejestracji komitetów wyborczych tych kandydatów.

Państwowa Komisja Wyborcza poinformowała jednocześnie Prokuratora Rejonowego dla dzielnicy Warszawa Śródmieście o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, polegającego na dopuszczeniu się fałszerstwa w wykazie z podpisami obywateli popierających zgłoszenie komitetu wyborczego kandydata Adama Jagły.

Po upływie terminu do dokonywania zgłoszeń komitetów wyborczych, w dniu 16 sierpnia 2000 r. wpłynęło do Państwowej Komisji Wyborczej, nadane listem poleconym w dniu 14 sierpnia 2000 r., zgłoszenie do zarejestrowania komitetu wyborczego kandydata na Prezydenta Jerzego Izdebskiego.

Z powodu wniesienia zgłoszenia po upływie terminu przewidzianego w ustawie, Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 16 sierpnia 2000 r. odmówiła rejestracji tego komitetu. Na uchwałę o odmowie rejestracji została wniesiona w trybie art. 40d ust. 3 ustawy, skarga do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy - Izba Administracyjna Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2000 r. odrzucił skargę, dokonując w uzasadnieniu orzeczenia wykładni art. 40c ust. 4 ustawy co do terminu zgłoszenia komitetu wyborczego do zarejestrowania.

2. Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła w dniu 29 czerwca 2000 r. zasady przyjmowania zgłoszeń i rejestracji kandydatów na Prezydenta i zapoznała z nimi pełnomocników zainteresowanych komitetów wyborczych. Pełnomocnicy zarejestrowanych komitetów do dnia 24 sierpnia 2000 r. do godz. 24.00 mogli w Państwowej Komisji Wyborczej dokonywać zgłoszeń kandydatów. Państwowa Komisja Wyborcza sprawdzała, czy zgłoszenie spełnia warunki formalne, badała na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów zgodność zawartych w zgłoszeniu danych każdego kandydata dotyczących tożsamości, miejsca zamieszkania i pracy, wykształcenia i wykonywanego zawodu, członkostwa we wskazanej partii politycznej oraz czy zostało poparte podpisami co najmniej 100 tys. obywateli.

Wykazy obywateli popierających kandydatów były ponadto sprawdzane w zakresie spełnienia warunków ustawowych. Przy czynnościach sprawdzających mogli być obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych bądź upoważnione przez nich osoby. Pełnomocnicy korzystali z tej możliwości. Sprawdzano każdą stronę wykazu badając, czy jest oznaczona nazwą komitetu wyborczego oraz, czy są prawidłowo wypełnione wszystkie rubryki wykazu zgodnie z wymaganiami art. 41 ust. 1 pkt 3 ustawy. W przypadkach wzbudzających

wątpliwości co do wiarygodności danych, Komisja przekazywała je do sprawdzenia z danymi zarejestrowanymi w systemie PESEL.

Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła, że wszyscy kandydaci na Prezydenta zgłoszeni do rejestracji uzyskali wymagane ustawowo poparcie 100 tys. obywateli i zarejestrowała, w kolejności zgłoszeń, następujących 13 kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:

- Andrzeja Leppera
- Dariusza Macieja Grabowskiego
- Janusza Ryszarda Korwin – Mikke
- Jarosława Kalinowskiego
- Aleksandra Kwaśniewskiego
- Andrzeja Mariana Olechowskiego
- Bogdana Pawłowskiego
- Lecha Wałęsę
- Tadeusza Adama Wileckiego
- Mariana Krzaklewskiego
- Jana Łopuszańskiego
- Jana Ferdynanda Olszewskiego
- Piotra Ikonowicza.

3. Stosownie do art. 43 ust. 1 i 2 ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 4 września 2000 r. sporządziła listę kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. Lista zarejestrowanych kandydatów została podana do publicznej wiadomości na konferencji prasowej. Ponadto została ogłoszona w telewizji i radiu oraz opublikowana w prasie codziennej. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej w tej sprawie jest ogłoszona w Monitorze Polskim z dnia 14 września 2000 r. Nr 27, poz. 549. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z danymi o zarejestrowanych kandydatach zostało w ustawowym terminie do 18 września 2000 r. rozplakatowane na obszarze kraju, a także przekazane przez właściwe okręgowe komisje wyborcze konsulom oraz kapitanom polskich statków morskich.
4. Na podstawie art. 44 ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 4 października 2000 r. skreśliła z listy kandydatów Jana Ferdynanda Olszewskiego, który wycofał zgodę na kandydowanie. Informacja o skreśleniu była kilkakrotnie podana do publicznej

wiadomości w środkach masowego przekazu, w tym w formie komunikatu w programach ogólnopolskich TVP S.A. i PR S.A. Ponieważ skreślenie kandydata z listy nastąpiło po wydrukowaniu kart do głosowania, nazwisko skreślonego kandydata pozostało na kartach. Państwowa Komisja Wyborcza podała o tym informację w środkach masowego przekazu oraz w formie obwieszczenia. Obwieszczenie zawierało informację o skreśleniu kandydata oraz o warunkach ważności głosu oddanego na karcie ze skreślonym nazwiskiem tego kandydata. Przekazując obwieszczenie okręgowym komisjom wyborczym Państwowa Komisja Wyborcza nakazała jego rozplakatowanie we wszystkich lokalach wyborczych, w tym także w miejscach zapewniających tajność głosowania.

III. Kampania wyborcza

1. Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło wiele pytań od komitetów wyborczych i stacji telewizyjnych w sprawach stosowania przepisów ustawy w zakresie prowadzenia kampanii wyborczej w środkach masowego przekazu.

Państwowa Komisja Wyborcza wyrażała w tych sprawach stanowisko i udzielała wyjaśnień i opinii.

Odpowiadając na pytanie pełnomocnika Komitetu Wyborczego Aleksandra Kwaśniewskiego, dotyczące finansowania kampanii wyborczej kandydującego Prezydenta, w kontekście przysługujących mu uprawnień w zakresie ochrony osobistej i związanego z tym korzystania ze środków transportu. Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła w tej sprawie pogląd, że jest możliwe i celowe rozdzielenie czynności wykonywanych przez urzędującego Prezydenta na takie, które są związane wyłącznie z prowadzeniem kampanii wyborczej w związku z kandydowaniem w wyborach i na takie, które są związane ze sprawowaniem urzędu Prezydenta. Przepisy ustawy nie przewidują dla komitetu wyborczego urzędującego Prezydenta odstępstw od zasad finansowania kampanii wyborczej, w szczególności określonych w art. 86 ustawy. Komisja podkreśliła jednocześnie, iż przepisy ustawy nie wyłączają, w związku z prowadzoną kampanią wyborczą, przysługujących kandydującemu ponownie na ten urząd Prezydentowi, uprawnień w zakresie ochrony osobistej. Mając na uwadze konieczność respektowania zasad dotyczących finansowania kampanii wyborczej oraz zachowania zgodności tych zasad z prawem Prezydenta do ochrony osobistej, Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko, że koszty użycia środka transportu przez kandydującego ponownie Prezydenta w celu prowadzenia kampanii wyborczej powinny być ponoszone przez komitet wyborczy. Komitet wyborczy kandydata nie kwestionował powyższego rozstrzygnięcia Państwowej Komisji Wyborczej.

Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły pytania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Zarządu TVN sp. z o.o. w sprawie rozumienia pojęcia „audycje wyborcze” w kon-

tekście art. 83a ustawy. Było to związane z wyrażanym przez niektóre komitety wyborcze poglądem, iż uprawnione jest rozróżnienie pojęć „audycja wyborcza” i „reklama” na rzecz kandydata i w związku z tym emisja reklam jest dozwolona na zasadach ogólnych. Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła opinię, że audycją wyborczą w rozumieniu art. 83a ustawy jest każda forma odpłatnego wykorzystania czasu antenowego przez komitet wyborczy w ramach prowadzonej kampanii wyborczej na rzecz kandydata na Prezydenta. Za taką interpretacją przemawiają również pojęcia „audycja” i „reklama” zawarte w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. Nr 66, poz. 335 ze zm.; art. 4 pkt 5 i 6). Oznacza to, że wszelkie audycje wyborcze komitetów wyborczych mogą być rozpowszechniane odpłatnie w programach nadawców publicznych i niepublicznych wyłącznie w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do zakończenia kampanii wyborczej.

Ponieważ mimo tych wyjaśnień w Telewizji Polsat nadawano audycje reklamujące niektórych kandydatów, Państwowa Komisja Wyborcza dwukrotnie podała do publicznej wiadomości w telewizji publicznej i prasie komunikat przypominający zasady emitowania audycji wyborczych tj., że wszelkie odpłatne audycje wyborcze komitetów wyborczych, w tym reklamy promujące kandydatów, mogą być rozpowszechniane w programach telewizyjnych i radiowych wyłącznie od 15 dnia przed dniem wyborów do zakończenia kampanii wyborczej, a nierespektowanie tych zasad jest naruszeniem przepisów ustawy o wyborze Prezydenta.

Na pytanie Telewizji Polskiej S.A. dotyczące formuły własnych telewizyjnych programów wyborczych prezentujących niektórych kandydatów na Prezydenta, Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko i przekazała je autorom pytania oraz pełnomocnikom komitetów wyborczych, iż zarówno z konstytucyjnej zasady równości wszystkich wobec prawa, jak i przepisów art. 83 i 83a ustawy wynika, że wszyscy kandydaci na Prezydenta RP mają równe prawo do udziału także w autorskich programach publicznych nadawców telewizyjnych. Prezentowanie zatem niektórych tylko kandydatów może spotkać się z zasadnym zarzutem naruszenia zasady równego traktowania wszystkich kandydatów na Prezydenta w okresie kampanii wyborczej.

Rozstrzygając wątpliwości zgłoszone przez Telewizję Polską S.A. dotyczące odpowiedzialności nadawcy za treść audycji wyborczych, Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, iż Telewizja ma obowiązek rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych o takiej treści, jaką przygotowują komitety wyborcze. Ingerencja w treść audycji może wynikać tylko z prawomocnego orzeczenia sądu. Telewizja Polska bez prawomocnego orzeczenia sądu nie może więc ingerować w treść audycji, a także w jej czas. Ustawowy zakaz ingerencji w czas audycji komitetu wyborczego oznacza, że zabroniona jest taka ingerencja, która naruszałaby treść audycji integralnie związaną z czasem audycji wyborczej przysłu-

gującej danemu komitetowi wyborczemu w każdym bloku audycji wyborczych. Jeżeli jednak komitet wyborczy dostarczy audycję, której czas emisji jest dłuższy od czasu przysługującego w danym bloku audycji, Telewizja Polska powinna niezwłocznie wezwać komitet wyborczy do usunięcia tej wady przed terminem emisji audycji. W razie niespełnienia tego warunku emisja audycji wyborczej powinna być przerwana po upływie czasu przysługującego danemu komitetowi w tym bloku, z podaniem odbiorcom informacji o przyczynie przerwania emisji. O stanowisku Państwowej Komisji Wyborczej zostali poinformowani pełnomocnicy komitetów wyborczych.

W związku z uwagami zgłaszanymi przez pełnomocników niektórych komitetów wyborczych, dotyczącymi wymogu złożenia taśmy z audycją na 24 godziny przed jej emisją (zgodnie z § 9 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 31 sierpnia 2000 r. w sprawie trybu postępowania dotyczącego podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, zakresu rejestracji, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu emisji audycji wyborczych w wyborach Prezydenta RP - Dz. U. Nr 73, poz. 854), Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, że taki termin dostarczenia materiałów audycji wyborczych jest podyktowany wyłącznie względami technicznymi i wynika z potrzeby ustalenia właściwego pod względem technicznym przygotowania audycji do emisji.

W odpowiedzi na kolejne wątpliwości Telewizji Polskiej S.A. dotyczące wymiaru czasu na odpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych przewidzianych w art. 83a ust. 1 ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko, że zgodnie z tym przepisem wymiar czasu na te audycje nie może przekroczyć 15% łącznego czasu przyznanego danemu komitetowi na audycje wyborcze nieodpłatnie rozpowszechniane. Czas audycji rozpowszechnianych odpłatnie w radiu i telewizji obliczany jest oddzielnie, odpowiednio w radiu i telewizji, na podstawie wymiaru czasu przysługującego na rozpowszechnianie nieodpłatne. W związku z tym inny jest wymiar czasu na odpłatne audycje wyborcze w radiu, a inny w telewizji. Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej wyjaśniający te kwestie został podany do wiadomości w mediach oraz przekazany Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji.

Państwowa Komisja Wyborcza udzieliła także wielu wyjaśnień w sprawach szczególnych dotyczących m. in. prezentowania w środkach masowego przekazu kandydatów na Prezydenta pełniących jednocześnie funkcje publiczne, prowadzenia kampanii wyborczej bez zgody komitetu wyborczego, zakresu ochrony kandydatów przed upowszechnianiem o nich nieprawdziwych informacji, oświadczeń kandydatów o ich stanie majątkowym, oznaczania plakatów i materiałów agitacyjnych informacją od kogo pochodzą.

2. W związku z zamiarem prowadzenia przez Pracownię Badań Społecznych w Sopocie sondażu przed lokalami wyborczymi w celu ustalenia wstępnych nieoficjalnych wyników głosowania dla potrzeb Telewizji Polskiej, Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, iż czynności związane z organizowaniem i przeprowadzeniem badań nie mogą powodować naruszenia ustawowego zakazu wynikającego z art. 77 ustawy. Badania nie mogą być zatem prowadzone w lokalach obwodowych komisji wyborczych ani na terenie budynków, w których się one znajdują. Członkowie komisji wyborczych nie mogą uczestniczyć w badaniach, ani udzielać pomocy w czynnościach wykonywanych przez ankieterów. Wyniki badań sondażowych mogą być podane do wiadomości po zamknięciu lokali wyborczych tj. po godz. 20.00.
3. W dniu głosowania i w dniach następnych Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała liczne informacje o nadaniu w dniu 7 października 2000 r. przez stację telewizyjną „Super 1” programu z udziałem kandydata na Prezydenta Mariana Krzaklewskiego, który zawierał elementy agitacji na rzecz tego kandydata. Audycja ta była oglądana w wielu regionach kraju, w formie przekazu satelitarnego lub za pośrednictwem telewizji kablowych. Emisja audycji w tym czasie stanowi naruszenie przez nadawcę i stacje retransmitujące zakazu określonego w art. 77 ust. 1 ustawy i wypełnia znamiona wykroczenia z art. 88b tej ustawy.

Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła się w związku z tym do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji o ustalenie w trybie nadzoru koncesyjnego nadawcy, miejsca emisji audycji i stacji retransmitujących ją oraz powiadomienia o tym właściwych organów. O naruszeniu ciszy wyborczej przez Telewizję Super 1 (telewizja kablowa TOYA), która w dniu 7 października 2000 r. po godz. 22.00 pokazała program wyborczy „Strategia zwycięstwa” z udziałem kandydata Mariana Krzaklewskiego, przekazał także informację wyborca z Łodzi. Powiadomił on również o tym fakcie Wojewódzką Komendę Policji w Łodzi.

Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 5 w Bydgoszczy otrzymała informacje o kolportowaniu wkładki „Trybuna Pomorza i Kujaw” (w wydaniu drugim „Trybuny” z dnia 7-8 października 2000 r.) zawierającej treści agitujące za kandydaturą Aleksandra Kwaśniewskiego.

Sztaby wyborcze Komitetu Wyborczego kandydata na Prezydenta Mariana Krzaklewskiego, a także wyborcy złożyli informacje o kolportowaniu w dniu 7 października 2000 r. dodatku „Tele – Magazyn” z płatnym ogłoszeniem Komitetu Wyborczego Aleksandra Kwaśniewskiego (m. in. w Łodzi, Szczecinie, Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim). Państwowa Komisja Wyborcza zaleciła okręgowym komisjom wyborczym dokonanie szczegółowych ustaleń w tych sprawach i w razie potwierdzenia zdarzeń, powiadomienie właściwych organów o popełnieniu wykroczenia z art. 88b ustawy.

Na terenie woj. lubuskiego patrol policji stwierdził, że przewodniczący obwodowej komisji wyborczej w gminie Rzepin przewoził w swoim samochodzie „plakaty wyborcze szkalujące Prezydenta A. Kwaśniewskiego”; miało to miejsce przed otwarciem lokalu wyborczego, po przesłuchaniu został on zwolniony i wykonywał czynności w komisji wyborczej. Dochodzenie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Rejonowa w Słubicach.

Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 43 w Białymstoku sygnalizowano o naruszeniu ciszy wyborczej przez lokalne Radio PLUS, zaś Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 18 w Sieradzu – o wzajemnym zaklejaniu plakatów wyborczych kandydatów M. Krzaklewskiego i A. Kwaśniewskiego.

IV. Przebieg głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodach

1. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami ustawowymi i wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej; większość z nich znajdowała się w budynkach użyteczności publicznej (szkołach, przedszkolach, domach kultury itp.). Były one należycie oznakowane i odpowiednio wyposażone. Wywieszone w nich były: obwieszczenia o obwodach głosowania, o liście kandydatów na Prezydenta, informacja o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, obwieszczenie o skreślonym z listy kandydacie na Prezydenta oraz o warunkach ważności głosu oddanego na karcie do głosowania z nazwiskiem skreślonego kandydata. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną bądź miejsca zapewniające zachowanie tajności głosowania.

Komisje wyborcze kontrolowały przygotowanie lokali i w razie potrzeby podejmowały interwencje w tych sprawach u wójtów, burmistrzów, prezydentów miast i gospodarzy obiektów. Przypadki nienależytego przygotowania lokali wyborczych były nieliczne. Polegały one m. in. na lokalizowaniu kilku komisji obwodowych w jednym budynku co powodowało dezorientację wyborców, sytuowaniu lokalu wyborczego na piętrze budynku, na zbyt małych rozmiarach lokali wyborczych utrudniających należyte rozmieszczenie urządzeń (urn, parawanów, stołów dla komisji, miejsc dla mężów zaufania).

Mimo apeli Państwowej Komisji Wyborczej i znanych powszechnie trudności dotyczących głosowania wyborców niesprawnych, podjęte przez gminy działania dla ułatwienia tym wyborcom dostępu do lokali głosowania nie były w pełni skuteczne. Zapewniono wprawdzie pomoc, zwłaszcza w miastach, ale ograniczała się ona w zasadzie do zorganizowania środków transportu, natomiast do rzadkości należały inne formy pomocy np. zapewnienie podjazdu, czy wniesienie wózka inwalidzkiego itp.

Przygotowania do otwarcia lokali wyborczych rozpoczęły się 8 października, na ogół przed godziną 5.00. Obwodowe komisje wyborcze otrzymały spisy wyborców, karty do głosowania, formularze protokołów do głosowania i pieczęci. Komisje policzyły i ostem-

plowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, rozłożyły spisy wyborców.

W przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełnione były także w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności. W wielu urzędach wydawane były wyborcom, aż do dnia głosowania, zaświadczenia o prawie do głosowania i aktualizowano spisy. W tym samym czasie dyżury pełnili także członkowie Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Lokale wyborcze były otwarte od godz. 6.00 do 20.00. Otwarcie lokali i głosowanie przebiegało w zasadzie bez wydarzeń zakłócających jego przebieg. W pojedynczych obwodach wystąpiły przypadki niedostarczenia należytej ilości kart do głosowania, ostemplowania kart do głosowania niewłaściwą pieczęcią, krótkie przerwy w dostawie prądu, drobne incydenty o charakterze porządkowym. Np. w dwóch obwodach głosowania w gminach Koczała i Damnica, na obszarze działania Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 48 w Słupsku, dostarczono mniejszą liczbę kart do głosowania niż liczba wyborców - odpowiednio o 135 i 498 kart; brakujące karty uzupełniono z rezerwy. W Busku – Zdroju (Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 56 w Kielcach) z powodu przybycia do głosowania wyborców z zaświadczeniami, z rezerwy dostarczono 300 kart do głosowania. W gminie Żarki w 8 obwodach ostemplowano karty do głosowania pieczęcią komisji do spraw referendum. Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 52 w Częstochowie w podjętej w tej sprawie uchwale uznała, że ostemplowanie kart niewłaściwymi pieczęciami nie wpływa na ważność głosu i zaleciła jednocześnie, aby protokoły głosowania były opatrzone właściwymi pieczęciami. Podobna sytuacja miała miejsce w 3 obwodach głosowania w gminie Puńsk. Wobec stwierdzenia tego faktu zanim wyborcy przybyli do głosowania, Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 45 w Suwałkach poleciła wycofanie mylnie ostemplowanych kart w liczbie 1641 i przekazanie ich w depozyt wójtowi gminy. Na ich miejsce dostarczono odpowiednią liczbę kart z rezerwy. Również w 3 obwodach w gminie Zakopane, Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 26 w Nowym Targu spowodowała wycofanie ok. 2300 kart ostemplowanych niewłaściwą pieczęcią a zastąpiono je kartami z rezerwy. W jednym z obwodów głosowania w woj. łódzkim komisja obwodowa wykreśliła na 550 kartach do głosowania nazwisko kandydata skreślonego z listy kandydatów (J. F. Olszewskiego). Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 15 w Łodzi w podjętej w tej sprawie uchwale poleciła wycofanie tych kart i zastąpienie ich kartami z rezerwy. W kilku obwodach nastąpiły krótkie przerwy w dostawie energii elektrycznej np. w 1 obwodzie w gm. Stubno (Przemyśl) i w 2 obwodach nr 37 i 38 w Szczecinie. W obwodzie nr 37 głosowanie odbywało się bez przerwy przy świecach, w obwodzie nr 38 przerwano głosowanie na 30 min. przedłużając je

po usunięciu awarii do godz. 20.30. W nielicznych obwodach odnotowano incydenty nie powodujące jednak większych zakłóceń w przebiegu głosowania. Np. na terenie właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej nr 54 w Sosnowcu w jednym lokalu głosowania wybito szybę; w szkole, w której zlokalizowane były dwa lokale wyborcze zostały zniszczone inne pomieszczenia, przed jednym z lokali wywieszono flagę „Solidarności”, która po interwencji została usunięta. W Słupsku w obwodzie nr 9 członkowie Federacji Anarchistycznej wtargnęli do lokalu wyborczego odpalając petardy i rozrzucając ulotki nawołujące do bojkotu wyborów; podobnie w obwodzie nr 21 grupa anarchistów usiłowała zagrozić łańcuchem wejście do lokalu wyborczego. Służby porządkowe wezwane przez przewodniczących komisji nie zatrzymały sprawców, którzy niezwłocznie po zdarzeniach zbiegli. Podobne demonstracje związane z bojkotowaniem wyborów przez grupy anarchistyczne miały miejsce na obszarze miasta Krakowa (obwód nr 17), które zakończyły się zatrzymaniem organizatorów przez policję, wezwaną przez przewodniczącego komisji. W gminie Korsze (na obszarze właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 57 w Olsztynie) w lokalu wyborczym zmarł wyborca. Obwodowa komisja wyborcza postanowiła o przerwaniu głosowania z tego powodu na ponad godzinę. Zostało ono o ten czas przedłużone i zakończone o godz. 21.15.

W zasadzie nie korzystano z ustawowej możliwości wcześniejszego zakończenia głosowania. Przypadki takie były wyjątkowe i wystąpiły w obwodach o charakterze zamkniętym: domach pomocy społecznej, szpitalach, zakładach karnych.

3. W dniu głosowania tak obwodowe, jak i okręgowe komisje wyborcze, otrzymały liczne skargi i uwagi wyborców, którym odmówiono wydania karty do głosowania, ponieważ ich nazwiska nie były umieszczone w spisie wyborców. Dotyczyło to zwłaszcza osób zamieszkujących czasowo na danym terenie, które zgodnie z przepisami wpisuje się do spisu wyborców na ich wniosek, złożony najpóźniej w 10 dniu przed głosowaniem. Częste były także skargi wyborców przebywających w szpitalach, a także przybyłych do szpitali bezpośrednio przed dniem głosowania. W większości zgłaszanych przypadków administracje szpitali nie dopełniły obowiązku aktualizacji spisu wyborców w tych jednostkach, co uniemożliwiło tym wyborcom udział w głosowaniu. Okręgowe komisje wyborcze we współdziałaniu z komisjami obwodowymi i działami ewidencji ludności w gminach podejmowały wielorakie działania w celu umożliwienia tej grupie wyborców udziału w głosowaniu. W szczególności w sytuacjach oczywistego niedopełnienia powinności przez administracje szpitali dopisywano wyborców do spisów w miejscu ich stałego zamieszkania lub wydawano im zaświadczenia o prawie do głosowania (Poznań, Konin). Np. w Słupsku, gdzie z winy administracji publicznego ZOZ-u pominięto w wykazie wyborców

kilkudziesięciu pacjentów, sporządzony został w uzgodnieniu z Okręgową Komisją Wyborczą dodatkowy wykaz umożliwiający tym wyborcom udział w głosowaniu.

4. W ustawie o wyborze Prezydenta RP nie ma przepisów umożliwiających wyborcom stwierdzenie ich tożsamości przez obwodową komisję wyborczą na podstawie oświadczenia dwóch osób znanych komisji (takie działanie dopuszczała ustawa przed jej zmianą – art. 50 ust. 2). W tych wyborach zatem karty do głosowania były wydawane tylko za okazaniem dokumentu tożsamości. Wyjaśniani tych spraw organy wyborcze i urzędy gmin poświęciły wiele uwagi. Informacje, komunikaty, wyjaśnienia tej problematyki były podawane do wiadomości publicznej w lokalnej prasie, radiu i telewizji, na tablicach ogłoszeń, za pośrednictwem sołtysów. W wyniku tych działań zdecydowana większość wyborców przybyła do lokali wyborczych z dokumentem tożsamości. Zasada ta ciągle jednak nie jest dla wszystkich zrozumiała i akceptowana, zwłaszcza w środowiskach wiejskich i małych miasteczek, w których praktycznie wszyscy się znają. Zdarzały się nawet sytuacje, że wyborcy, a także mężowie zaufania, wyrażali niezadowolenie, a wręcz oburzenie z powodu żądania okazania takiego dokumentu argumentując, iż członek komisji dobrze zna tego wyborcę i nie ma podstaw do niewydania mu karty do głosowania. Niektóre komisje były na tym tle krytycznie i negatywnie oceniane przez głosujących (np. na obszarze właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej nr 48 w Słupsku).
5. Stosownie do art. 39a pkt 3 ustawy, obwodowe komisje wyborcze dopisywały w dniu głosowania do spisu wyborców obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą na podstawie ważnego polskiego paszportu. W paszportach na ogół nie jest wypełniana rubryka z danymi o miejscu zamieszkania. Ustalenie miejsca zamieszkania wyborcy okazującego paszport następowało na podstawie jego ustnego oświadczenia. Wyborca taki był dopisywany do spisu, a w jego paszporcie odciskano pieczęć obwodowej komisji wyborczej i wpisywano datę głosowania. Ta procedura wzbudza zastrzeżenia licznych wyborców i członków komisji wyborczych. Twierdzą oni, iż okazanie paszportu bez danych o miejscu zamieszkania stwarza wyborcom zamieszkałym w kraju, niezgodnie z powołanym przepisem, możliwość dwukrotnego głosowania - pierwszy raz w obwodzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania, a drugi raz w innym obwodzie na podstawie paszportu. Zgłaszano w tych sprawach wnioski, np. o takie uściślenie przepisu art. 50 ust. 1 ustawy, aby stwierdzenie tożsamości wyborcy następowało tylko na podstawie dokumentu, w którym wpisane jest miejsce jego zamieszkania.
6. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach byli obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych. Według informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe komisje wyborcze, mężowie zaufania obserwowali głosowanie i ustalanie jego wyników w zależności od okręgu - w 20% do 50% obwodów.

Taki udział mężów zaufania w obwodowych komisjach jest związany ze sposobem powoływania komisji obwodowych, które składają się z osób wskazanych przez komitety wyborcze. Do rzadkości należał udział mężów zaufania przy pracach komisji przed otwarciem lokali wyborczych oraz przy przewożeniu protokołów z obwodów. Z protokołów głosowania przekazanych przez obwodowe komisje wyborcze wynika, że mężowie zaufania, a także członkowie komisji obwodowych, wnieśli do protokołów niewiele zarzutów i uwag (177). W ocenie obwodowych i okręgowych komisji wyborczych wiele zarzutów i uwag dotyczyło okoliczności nie mających wpływu na wyniki głosowania, a często były one niezasadne i spowodowane nieznaną przez prawo wyborczego i uprawnień męża zaufania. Przykładem tego są np. zarzuty, że komisja nie zakwalifikowała głosu według sugestii męża zaufania (obwód Nr 96 w Łodzi, Nr 62 w Bydgoszczy), że nie przygotowała formularzy do składania skarg przez wyborców (obwód Nr 32 w Grudziądzu), że wystąpiły nieścisłości w podpisach, które należy sprawdzić u grafologa (obwód Nr 2 w Kijewie Królewskim), że uznano za nieważny głos wyborcy, który na karcie do głosowania postawił znak „x” przy nazwiskach dwóch kandydatów, a następnie skreślił jedno z nazwisk wraz ze znajdującą się przy nim kratką (obwód Nr 7 w Koluszkach), że wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej nie są zgodne z otrzymanymi wytycznymi jego komitetu wyborczego (obwodu Nr 193 w Łodzi). Inne zarzuty i uwagi odnosiły się do usytuowania i wyposażenia lokali wyborczych, przeliczenia i rozliczenia kart do głosowania.

Do wszystkich wniesionych zarzutów i uwag ustosunkowały się obwodowe komisje wyborcze i okręgowe komisje wyborcze. Z posiadanych danych wynika, że ok. 10% z nich było uzasadnionych. Jednakże w ocenie komisji wyborczych również zasadne zarzuty nie miały wpływu na wyniki głosowania. Dotyczyły one np. dostarczenia Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21 w Krakowie protokołów w zaklejonych, lecz nie opieczętowanych kopertach (10 obwodów w Krakowie). Ustalono, że nastąpiło to przez nieuwagę członków obwodowych komisji wyborczych, wynikającą ze zmęczenia. W obwodzie Nr 404 w Krakowie (Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 20 w Krakowie) jako zasadny uznano zarzut o nieumieszczeniu w spisie ok. 40 wyborców przebywających w szpitalu, co nie obciąża jednak obwodowej komisji wyborczej. O tym fakcie poinformowano organy gminy. W obwodzie Nr 2 w Żdanowie (gm. Zamość) jednemu z wyborców wydano kartę do głosowania bez okazania dokumentu tożsamości. Członek komisji, który wydał tę kartę wyjaśnił, że wyborca jest jego ciotecznym bratem. Za słuszne uznano także zarzuty dotyczące dopisania do spisu wyborców na podstawie zaświadczeń o prawie do głosowania, wydanych dla głosowania ponownego (obwód nr 20 – Gmina Czarny Dunajec, obwód Nr 14 – Zakopane). Także uwagi członków komisji wniesione do protokołów nie wskazywały istotnych uchybień w przebiegu głosowania lub ustalaniu jego wyników, a często były bezzasadne. Charakter tych uwag może ponadto wskazywać na mylenie funkcji członka

komisji z rolą męża zaufania. Dotyczy to zwłaszcza uwag związanych z lokalizacją, wyposażeniem i urządzeniem lokali wyborczych, jako że sprawdzenie stanu lokali wyborczych należało do zadań tych komisji.

7. Po zakończeniu głosowania obwodowe komisje dokonały ustalenia wyników głosowania i sporządziły protokoły głosowania w obwodach. Obecność mężów zaufania przy wykonywaniu tych czynności nie była powszechna. Ustalone przez komisje wyniki głosowania były niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach łatwo dostępnych dla wyborców. Skarg na niewywieszenie wyników nie było. Pojedyncze sygnały dotyczyły wywieszenia informacji w trudno dostępnym miejscu, niekompletności informacji (zerwanie, podarcie). Np. w obwodzie nr 2 w Prochowicach (Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 3 w Legnicy) wyborca interweniował w sprawie niedostępności informacji, wywieszanej na drzwiach z kratami uniemożliwiającymi jej odczytanie. Obwodowa komisja zmieniła miejsce wywieszenia informacji.

Protokoły głosowania w obwodach przewodniczący komisji lub ich zastępcy przekazywali w zapieczętowanych kopertach okręgowym komisjom wyborczym. W większości miast i gmin, w celu usprawnienia przekazywania protokołów, utworzono do odbioru protokołów punkty rejonowe.

Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej punkty rejonowe mieściły się w urzędach gmin, starostwach, w urzędach dzielnic; odbioru protokołów dokonywały osoby upoważnione przez okręgowe komisje wyborcze. Byli to przeważnie urzędnicy wyborczy ustanowieni w gminach na podstawie porozumień zawartych przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z wójtami, burmistrzami i prezydentami miast oraz sekretarze gmin i miast. Osoby te nie były upoważnione do otwierania kopert, a jedynie zapewniały ich odbiór i dostarczenie okręgowej komisji wyborczej. Przy czynnościach tych mogli być obecni mężowie zaufania, jednakże na ogół nie korzystali z tego uprawnienia.

V. Ustalenie wyników głosowania i wyniku wyborów Prezydenta

1. Na podstawie protokołów głosowania w obwodach okręgowe komisje wyborcze ustaliły zbiorcze wyniki głosowania w okręgu. W ocenie większości okręgowych komisji wyborczych prawidłowość sporządzenia protokołów głosowania w obwodach pod względem treści merytorycznej była dobra. Stwierdzone przez komisje okręgowe błędy w protokołach dotyczyły w przeważającej mierze braków formalnych np. nieostemplowania protokołu, braku podpisów, niepełnego adresu komisji, braku adnotacji przy skreślonym kandydacie o podstawie prawnej skreślenia. Niewielka była liczba protokołów głosowania z błędami o charakterze merytorycznym np. – z błędnie ustaloną sumą głosów oddanych na poszczególnych kandydatów różną od liczby głosów ważnych, uznawanie za tożsame

liczby uprawnionych do głosowania z liczbą osób, którym wydano karty do głosowania, nie wskazywanie przyczyn niezgodności między liczbą kart wydanych przez komisję wyborcom, a liczbą kart wyjętych z urny. Wszystkie protokoły ze stwierdzonymi błędami okręgowe komisje wyborcze przekazywały komisjom obwodowym w celu usunięcia błędów.

Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej ustalanie zbiorczych wyników głosowania przez okręgowe komisje wyborcze było wspomagane systemem elektronicznym. Zastosowanie systemu na użytek okręgowych komisji służyło rejestracji danych liczbowych zawartych w protokołach głosowania i kontroli zgodności arytmetycznej tych danych, ustaleniu zbiorczych wyników głosowania (zsumowaniu danych liczbowych z protokołów głosowania) i ich wydrukowaniu, a następnie teletransmisji wyników głosowania do Państwowej Komisji Wyborczej.

Wprowadzanie danych do systemu było dokonywane przez dwóch niezależnych operatorów, pracujących na oddzielnych stanowiskach. Po wprowadzeniu danych z protokołów do systemu elektronicznego okręgowe komisje wyborcze dokonały kontrolnie porównania danych liczbowych z wybranych losowo protokołów głosowania, z danymi z tych protokołów wprowadzonymi do systemu. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej porównywano nie mniej niż 5% protokołów, a w wielu okręgach sprawdzenie dotyczyło znacznie większej ich liczby. Czynności te służyły ustaleniu, czy liczby wpisane w protokołach i liczby w systemie elektronicznym są identyczne. Porównano też wprowadzone do systemu liczby głosów oddane na 3 kandydatów, którzy uzyskali największą liczbę głosów w okręgu, z liczbami głosów oddanych na tych kandydatów we wszystkich obwodach, policzonych metodą tradycyjną. W pracach okręgowych komisji wyborczych uczestniczyli mężowie zaufania komitetów wyborczych. Według posiadanych informacji mężowie zaufania zgłosili się do wszystkich okręgowych komisji wyborczych (najczęściej z 4 – 5 komitetów). Obserwowali oni przebieg dyżurów pełnionych przez komisje, przyjmowanie protokołów głosowania z obwodów, czynnie uczestniczyli przy wyborze protokołów głosowania do kontroli, obserwowali zliczanie tradycyjnymi metodami głosów oddanych na 3 kandydatów. Mężowie zaufania nie zgłosili uwag do czynności wykonywanych przez okręgowe komisje wyborcze, ani nie wnieśli zarzutów do protokołów zbiorczych wyników głosowania sporządzonych przez te komisje.

2. Po stwierdzeniu zgodności obliczeń okręgowe komisje wyborcze przekazywały systemem elektronicznym dane liczbowe z protokołów do Państwowej Komisji Wyborczej oraz sporządzały protokół zbiorczych wyników głosowania w okręgu, który przekazywano Państwowej Komisji Wyborczej telefaksem.

Oryginały protokołów zbiorczych wyników głosowania wraz z protokołami głosowania ze wszystkich obwodów głosowania przewodniczący komisji okręgowych lub upoważnione osoby dostarczały Państwowej Komisji Wyborczej. Informacje o zbiorczych wynikach głosowania okręgowe komisje podały do publicznej wiadomości. Większość komisji udostępniała te informacje środkiem masowego przekazu.

3. Zgodnie z art. 66d ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza podawała systematycznie do publicznej wiadomości ustalone przez poszczególne okręgowe komisje wyborcze zbiorcze wyniki głosowania w okręgach. Dane te były udostępniane w działającym w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej Centrum Informacji Wyborczej, przeznaczonym dla przedstawicieli środków masowego przekazu. W celu zapewnienia szerokiej informacji wyborczej na zlecenie Państwowej Komisji Wyborczej przygotowana została przez portal internetowy Wirtualna Polska strona www.pkw.wp.pl, na której dostępne były wszystkie akty prawne związane z wyborami Prezydenta RP, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej, a także ogłaszane przez Państwową Komisję Wyborczą zbiorcze wyniki głosowania z okręgów.

Państwowa Komisja Wyborcza przypominała pełnomocnikom komitetów wyborczych, iż mogą być obecni przy wszystkich czynnościach Komisji związanych z ustaleniem wyników głosowania i wyborów Prezydenta. Komisja poinformowała m. in. o dyżurach pełnionych dla przyjmowania od okręgowych komisji wyborczych protokołów głosowania, o dostępie do przekazywanych elektronicznie danych z tych protokołów, w tym z możliwości korzystania z Centrum Informacyjnego, o procedurze ustalania wyników oraz możliwości kontrolnego sprawdzenia zgodności danych z wybranymi protokołami z danymi w systemie elektronicznym, o prawie do wniesienia uwag i zarzutów do protokołu. Mężowie zaufania byli obecni podczas podawania przez Państwową Komisję Wyborczą wyników głosowania w poszczególnych okręgach. Przy sporządzaniu przez Państwową Komisję Wyborczą protokołu o wynikach głosowania na kandydatów na Prezydenta RP oraz obwieszczenia o wynikach głosowania i wyniku wyborów był obecny jedynie przedstawiciel Komitetu Wyborczego Kandydata na Prezydenta Janusza Korwin – Mikke, który nie wniósł do protokołu zastrzeżeń ani uwag.

4. Po otrzymaniu protokołów zbiorczych wyników głosowania od wszystkich okręgowych komisji wyborczych i stwierdzeniu prawidłowości ustalonych wyników głosowania, Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 9 października 2000 r. ustaliła wyniki głosowania na kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i sporządziła protokół o wynikach głosowania oraz obwieszczenie o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta.

Na podstawie wyników ustalonych w protokole głosowania, Państwowa Komisja Wyborcza podjęła, zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy, uchwałę stwierdzającą wybór Aleksandra

Kwaśniewskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Ustalone wyniki głosowania i wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podała w formie obwieszczenia, do publicznej wiadomości podczas uroczystego wręczenia w gmachu Sejmu nowo wybranemu Prezydentowi uchwały stwierdzającej wynik wyborów. Uchwała została także przekazana, obecnemu na tej uroczystości, Marszałkowi Sejmu. W uroczystości tej uczestniczył także Prezes Rady Ministrów.

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 95, poz. 952 z dnia 13 października 2000 r.

Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. w sprawie stwierdzenia wyniku wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest ogłoszona w Monitorze Polskim z dnia 13 października 2000 r. Nr 31 poz. 651.

5. W toku prac nad przygotowaniem przewidzianego w art. 69 ust. 4 ustawy, opracowania statystycznego o wynikach głosowania i wyborów, w odniesieniu do 15 obwodów głosowania stwierdzono budzące wątpliwości dane, że w obwodach tych frekwencja wyniosła 100%. Z wyjaśnień okręgowych komisji wyborczych opartych na danych o liczbie wyborców ujętych w spisach w tych obwodach oraz liczbie przekazanych kart do głosowania wynika, że prawdopodobnie obwodowe komisje wyborcze sporządzając protokoły głosowania popełniły błąd polegający na tym, że przyjęły za liczbę osób uprawnionych do głosowania – liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania. W związku z tym w protokole w pkt II. 2 i II. 4 zostały wpisane dwie identyczne liczby, z czego wynikał wniosek o 100% frekwencji. Błędne wpisanie tych danych nie skutkowało niezgodnością arytmetyczną danych liczbowych dotyczących liczby głosów ważnych i nieważnych oraz głosów oddanych na poszczególnych kandydatów. Nie wpływało ono na wynik wyborów, a jedynie na informację o frekwencji. Według szacunkowych obliczeń, gdyby zostało potwierdzone popełnienie opisanych błędów w 15 obwodach głosowania, w których wykazano 100% frekwencję, to frekwencja w skali kraju zmniejszyłaby się o około 0,02%.
6. Na prośbę Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy oraz Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Bośni i Hercegowiny, Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła zgodę na zapoznanie się przez przedstawicieli tych organów z przebiegiem wyborów Prezydenta. Komisja odbyła również spotkania z tymi delegacjami i przekazała im informacje o polskim prawie wyborczym i organizacji wyborów. W dniu głosowania obserwatorzy spotkali się z Okręgowymi Komisjami Wyborczym Nr 28 i 29 w Warszawie i odwiedzili lokale wyborcze obserwując przebieg głosowania.

Obserwowanie wyborów umożliwiono także, na prośbę Fundacji Instytutu na Rzecz Demokracji w Europie Wschodniej, przedstawicielom Azerbejdżanu.

* * *

Na podstawie posiadanych dokumentów i uzyskanych informacji o przebiegu głosowania i wyborów Państwowa Komisja Wyborcza nie stwierdziła naruszeń prawa wyborczego, które mogły wywrzeć wpływ na wyniki głosowania i wynik wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 8 października 2000 r.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

Wykaz aktów prawnych

wydanych w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

w 2000 r.

I. Akty prawne wydane przez ministrów i Krajową Radę Radiofonii i Telewizji.

- 1) rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 6 lipca 2000 r. w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych przez Państwową Komisję Wyborczą informacji, wy-

jaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego (Dz.U. Nr 59, poz. 692),

- 2) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lipca 2000 r. w sprawie określenia wzoru sprawozdania wyborczego, szczegółowego zakresu zawartych w nim informacji oraz wykazu rodzajów dokumentów załączonych do sprawozdania (Dz.U. Nr 65, poz. 764),
- 3) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 72, poz. 847),
- 4) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie diet i zwrotu kosztów podróży oraz zryczałtowanej diety dla członków komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 72, poz. 848),
- 5) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie spisu wyborców oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 72, poz. 849),
- 6) rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 31 sierpnia 2000 r. w sprawie trybu postępowania dotyczącego podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, zakresu rejestracji, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 72, poz. 854),
- 7) rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 8 września 2000 r. w sprawie sposobu sporządzania i aktualizacji spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych za granicą w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 76, poz. 871),
- 8) rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 8 września 2000 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 76, poz. 872),
- 9) rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 8 września 2000 r. w sprawie utworzenia za granicą obwodów głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 76, poz. 873),
- 10) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 14 września 2000 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowani utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 77, poz. 882),

- 11) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 14 września 2000 r. w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 77, poz. 883),
- 12) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 14 września 2000 r. w sprawie sposobu sporządzania i aktualizacji spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 77, poz. 884),
- 13) rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 25 września 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 80, poz. 901),
- 14) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 28 września 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 81, poz. 916),
- 15) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 3 października 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 82, poz. 935),
- 16) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 października 2000 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 83, poz. 944),
- 17) zarządzenie nr 22/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 sierpnia 2000 r. w sprawie udziału żołnierzy w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (niepublikowane),
- 18) zarządzenie Nr 29 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 września 2000 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dowódców jednostek policyjnych i komendantów oddziałów obrony cywilnej w zakresie zapewnienia policjantom i junakom skoszarowanym w tych jednostkach i oddziałach realizacji uprawnień związanych z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (niepublikowane).

II. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej.

- 1) uchwała z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie określenia terytorialnego zasięgu działania oraz siedzib okręgowych komisji wyborczych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 20, poz. 421),

- 2) uchwała z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 22, poz. 451),
- 3) uchwała z dnia 19 lipca 2000 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 22, poz. 452),
- 4) uchwała z dnia 31 lipca 2000 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 23, poz. 486),
- 5) uchwała z dnia 16 sierpnia 2000 r. w sprawie powołania okręgowych komisji wyborczych w celu przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (niepublikowana),
- 6) uchwała z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r (M.P. Nr 26, poz. 540); wytyczne uzupełnione pismem z dnia 2 października 2000 r. nr Wyb. 0101-3-Pr-62/2000 (niepublikowane),
- 7) uchwała z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołu o wynikach głosowania stosowanych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 26, poz. 541);
- 8) uchwała z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie ustalenia wzoru upoważnienia dla mężów zaufania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 26, poz. 542);
- 9) uchwała z dnia 4 września 2000 r. w sprawie sporządzenia listy kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. (M.P. Nr 27, poz. 549),
- 10) uchwała z dnia 4 września 2000 r. w sprawie wzoru karty do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 27, poz. 550),
- 11) uchwała z dnia 4 września 2000 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 27, poz. 551),
- 12) uchwała z dnia 18 września 2000 r. w sprawie sposobu sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 28, poz. 585),

- 13) uchwała z dnia 20 września 2000 r. w sprawie sposobu sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów utworzonych za granicą w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 28, poz. 586),
- 14) uchwała z dnia 20 września 2000 r. w sprawie zarządzenia druku kart do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 października 2000 r. (niepublikowana),
- 15) uchwała z dnia 27 września 2000 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania właściwej okręgowej komisji wyborczej wyników głosowania z obwodów głosowania utworzonych za granicą oraz na polskich statkach morskich w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 29, poz. 609),
- 16) uchwała z dnia 4 października 2000 r. w sprawie skreślenia z listy kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. (M.P. Nr 30, poz. 635).

OBWIESZCZENIE

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 9 października 2000 r.

o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
zarządzonych na dzień 8 października 2000 r.

Na podstawie art. 69 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wynik wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 8 października 2000 r.

I

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów zbiorczych wyników głosowania, otrzymanych od wszystkich okręgowych komisji wyborczych, ustaliła następujące wyniki głosowania na kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:

a) liczba obwodów głosowania	24 681
b) liczba uprawnionych do głosowania	29 122 304
c) liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania	17 798 791
d) liczba oddanych głosów	17 789 231

e) liczba głosów nieważnych	190 312
f) liczba głosów ważnych	17 598 919
g) poszczególni kandydaci otrzymali następującą liczbę ważnych głosów	

1) Grabowski Dariusz Maciej	89 002	głosy, tj.	0,51%	ważnych głosów,
2) Ikonowicz Piotr	38 672	głosy, tj.	0,22%	ważnych głosów,
3) Kalinowski Jarosław	1 047 949	głosów, tj.	5,95%	ważnych głosów,
4) Korwin-Mikke Janusz	252 499	głosów, tj.	1,43%	ważnych głosów,
5) Krzaklewski Marian	2 739 621	głosów, tj.	15,57%	ważnych głosów,
6) Kwaśniewski Aleksander	9 485 224	głosy, tj.	53,90%	ważnych głosów,
7) Lepper Andrzej	537 570	głosów, tj.	3,05%	ważnych głosów,
8) Łopuszański Jan	139 682	głosy, tj.	0,79%	ważnych głosów,
9) Olechowski Andrzej Marian	3 044 141	głosów, tj.	17,30%	ważnych głosów,
10) Pawłowski Bogdan	17 164	głosy, tj.	0,10%	ważnych głosów,
11) Wałęsa Lech	178 590	głosów, tj.	1,01%	ważnych głosów,
12) Wilecki Tadeusz Adam	28 805	głosów, tj.	0,16%	ważnych głosów,

2. Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła, że liczba stanowiąca więcej niż połowę ważnie oddanych głosów, wymaganych dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wynosi **8 799 460**.

II

Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, iż spośród dwunastu kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej więcej niż połowę ważnie oddanych głosów otrzymał i stosownie do art. 127 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej

został wybrany

Kwaśniewski Aleksander

III

Zestawienia zbiorczych wyników głosowania na kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustalonych przez poszczególne okręgowe komisje wyborcze, stanowią załączniki nr 1 i 2 do niniejszego obwieszczenia.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

UCHWAŁA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
z dnia 9 października 2000 r.

w sprawie stwierdzenia wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza, że w głosowaniu przeprowadzonym w dniu 8 października 2000 r., spośród 12 kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej więcej niż połowę ważnie oddanych głosów otrzymał i - stosownie do art. 127 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej –

Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej

został wybrany

ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

Sygn. akt III SW 14/00

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2000 r.

Sąd Najwyższy - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie następującym:

Przewodniczący SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

Sędziowie SN Andrzej Wasilewski

 Andrzej Wróbel

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2000 r.

sprawy z protestu Stanisława Radziocha

przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

z udziałem uczestników postępowania

1) Okręgowej Komisji Wyborczej w Gliwicach

2) Prokuratora Generalnego

3) przedstawiciela Państwowej Komisji Wyborczej

postanawia:

wydać opinię, że zarzut protestu jest zasadny, lecz naruszenie przepisów ustawy nie miało wpływu na wynik wyborów.

Uzasadnienie

Stanisław Radzioch wniósł protest przeciwko wyborowi Prezydenta, zarzucając, że został niezgodnie z prawem skreślony ze spisu wyborców, mimo iż nie jest pozbawiony praw publicznych.

Sąd Najwyższy ustalił następujący stan faktyczny na podstawie dowodów z dokumentów, a w części był on niesporny (twierdzenia faktyczne wnoszącego protest zostały potwierdzone wyjaśnieniami Okręgowej Komisji Wyborczej nr 53 w Gliwicach):

Wnoszący protest jest zamieszkały (zameldowany) w Gliwicach przy ul. Odrowążów 85/7. Czasowo przebywa w miejscowości Konieczki, gmina Panki. W związku z tym uzyskał zaświadczenie Urzędu Miasta w Gliwicach o wpisaniu do rejestru wyborców, na podstawie którego został wpisany do spisu wyborców w miejscowości Konieczki, o czym Urząd Miasta w Gliwicach został zawiadomiony w dniu 29 września 2000 r. W dniu 23 sierpnia 2000 r. do

Urzędu Miasta Gliwice wpłynęło pismo Sądu Rejonowego w Gliwicach, zawiadamiające, że Stanisław Rodzioch (lub Bodzioch), urodzony 21 sierpnia 1947 r., syn Henryka, zamieszkały przy ul. Mastalerza 28/7 został pozbawiony praw publicznych wyrokiem z dnia 30 września 1991 r., sygnatura akt V Op 2/96. Pracownik Urzędu Miasta w Gliwicach stwierdził, że w rejestrze wyborców nie ma takiej osoby, lecz jest wpisany wyborca o nazwisku "Radzioch", o tym samym imieniu i dacie urodzenia. Odmienne było imię ojca i miejsce zamieszkania. Pracownik ten dokonał wówczas odręcznych poprawek, zmieniając nazwisko i adres zamieszkania. Takie poprawione zawiadomienie przesłano do Gminy Panki. Na tej podstawie w dniu 6 października 2000 r. skreślono wnoszącego protest z dodatkowego spisu wyborców w obwodzie nr 2 w Gminie Panki. W rzeczywistości zawiadomienie Sądu Rejonowego o pozbawieniu praw publicznych nie dotyczyło wnoszącego protest. W dniu wyborów Stanisław Radzioch nie został dopuszczony do głosowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało rozważyć, czy Stanisław Radzioch jest uprawniony do złożenia protestu, skoro zgodnie z art. 72 ust. 2 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) protest przeciwko wyborowi Prezydenta może wnieść wyborca, który w dniu wyborów był umieszczony w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania. Wnoszący protest w dniu wyborów nie był wpisany w żadnym z obwodów głosowania, gdyż w dniu 6 października 2000 r. został skreślony z dodatkowej listy w obwodzie nr 2 Gminy Panki, a uprzednio został wykreślony ze spisu w swoim miejscu zamieszkania (art. 34 pkt 2 ustawy o wyborze Prezydenta). Jednakże wnoszący protest nie miał żadnej możliwości przeciwstawienia się wykreśleniu ze spisu. W szczególności nie miał żadnej możliwości wykorzystania trybu reklamacyjnego z art. 38 ustawy o wyborze Prezydenta i złożenia skargi do sądu rejonowego (art. 39 tej ustawy). Gdyby rozumieć dosłownie art. 72 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta, to prawa do złożenia protestu pozbawiony byłby wyborca, który został skreślony ze spisu w sytuacji, w której nie miał żadnych możliwości zaskarżenia tej czynności. Dlatego Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że wykładnia funkcjonalna przemawia za uznaniem, iż uprawnienia do złożenia protestu jest pozbawiony ten wyborca, który został skreślony ze spisu wyborców, ale miał możliwość wykorzystania środków prawnych zaskarżenia tej czynności (argument z art. 74 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta). Dlatego należało przyjąć, że Stanisław Radzioch jest legitymowany do wniesienia protestu.

Zarzut protestu jest zasadny, gdyż naruszony został przede wszystkim art. 2 w związku z art. 3 pkt 1 ustawy o wyborze Prezydenta, skoro uniemożliwiono realizację prawa wybierania osobie, która nie była pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu. Był to skutek bezpodstawnego skreślenia wnoszącego protest ze spisu wyborców, gdyż jak słusznie

w swoim stanowisku podkreślił Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, pracownik Urzędu Miasta w Gliwicach nie był uprawniony do poprawiania zawiadomienia sądu o pozbawieniu praw publicznych. Sąd Najwyższy uznał, że ze względu na skutek naruszenia ustawy, polegający na uniemożliwieniu głosowania tylko jednemu wyborcy, nie miało to wpływu na wynik wyboru Prezydenta.

Z tych względów na podstawie art. 75 ust. 1 i 1a ustawy o wyborze Prezydenta wydano opinię jak w sentencji.

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

Warszawa, dnia 18 października 2000 r.

Wyb. 0100-7-Pr-58/2000

Do sprawy Sygn. akt III SW 14/00

Sąd Najwyższy
Izba Administracyjna, Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych
Warszawa

W związku z postanowieniem Sądu Najwyższego – Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 października 2000 r. zobowiązującym Państwową Komisję Wyborczą do zajęcia na piśmie stanowiska wobec zarzutów protestu Stanisława Radziocha przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia swoje stanowisko.

Państwowa Komisja Wyborcza posiada informacje o stanie faktycznym sprawy jedynie z opisu zawartego w proteście. W czasie dyżuru pełnionego przez członków Państwowej Komisji Wyborczej w dniu głosowania nie zgłoszono Komisji zdarzenia będącego przedmiotem protestu.

Z protestu wynika, że Stanisław Radzioch – zamieszkały w Gliwicach – na własny wniosek został dopisany do spisu wyborców w miejscu pobytu czasowego w gminie Panki, na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544). Urząd Gminy w Pankach, zgodnie z § 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie spisu wyborców oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania w wybo-

rach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 72, poz. 849), zawiadomił Urząd Miasta w Gliwicach o dopisaniu wyborcy do spisu w miejscu pobytu czasowego. Skutkiem tego zawiadomienia powinno być wykreślenie Stanisława Radziocha ze spisu wyborców w Gliwicach, zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 5 wymienionego rozporządzenia. Urząd Miasta w Gliwicach otrzymał wcześniej zawiadomienie z Sądu Rejonowego w Gliwicach (z dnia 21.08.2000 r. sygn. akt V0p 2/96) o pozbawieniu Stanisława Radziocha praw publicznych.

W takiej sytuacji obowiązkiem Urzędu Miasta w Gliwicach było wykreślenie wskazanej w zawiadomieniu osoby ze spisu wyborców (§ 12 ust. 1 pkt 4 wymienionego wyżej rozporządzenia). Stanisław Radzioch został dopisany do spisu wyborców w miejscu pobytu czasowego w gminie Panki i wobec tego jako prawidłowe należy ocenić przesłanie kopii zawiadomienia Sądu do Urzędu Gminy w Pankach, celem wykreślenia Stanisława Radziocha ze spisu wyborców w tej gminie.

Kwestią zasadniczą w sprawie, do której Państwowa Komisja Wyborcza nie może się ustosunkować, jest ustalenie, czy zawiadomienie Sądu Rejonowego w Gliwicach o pozbawieniu praw publicznych dotyczyło Stanisława Radziocha, a jeśli nie, to kto i na jakiej podstawie dokonał poprawek w tym zawiadomieniu. Nie był uprawniony do naniesienia poprawek Urząd Miasta w Gliwicach.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej
(-) Ferdynand Rymarz

OKRĘGOWA KOMISJA WYBORCZA Nr 53

W GLIWICACH

Sąd Najwyższy
Izba Administracyjna, Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

W związku z postanowieniem z 13 października 2000 r. Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 53 w Gliwicach wyjaśnia.

Na podstawie analizy dokumentów tj. zawiadomienia Sądu Rejonowego w Gliwicach z 21.08.2000 r. i wyjaśnień pracownika Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miej-

skiego w Gliwicach należy stwierdzić, że składający protest Pan Stanisław Radzioch nie jest pozbawiony praw publicznych, a tym samym prawa wybierania.

Z wyjaśnień pracownika Urzędu Miejskiego wynika, że błędnie odczytał nazwisko osoby, której zawiadomienie Sądu Rejonowego faktycznie dotyczyło. Pracownik ten uznał, iż chodzi o osobę o nazwisku „RODZIOCH”. Ponieważ w rejestrze wyborców gminy Gliwice nie figurowała osoba o takim nazwisku, pracownik zweryfikował treść zawiadomienia na podstawie daty urodzenia. Pracownik ustalił, że w rejestrze wyborców figuruje osoba o nazwisku „RADZIOCH”, tym samym imieniu (Stanisław) i tej samej dacie urodzenia, ale o innym adresie zameldowania na pobyt stały. Dokonując tych czynności pracownik przeoczył różnicę w imieniu ojca.

W oparciu o ustalenia pracownik dokonał odrębnych zmian w treści zawiadomienia sądowego poprzez przekreślenie nazwiska i wpisanie odrębnie nazwiska „Radzioch” oraz zmieniając adres zamieszkania. Ze względu na fakt ujęcia takiej osoby w spisie wyborców innej gminy, sądowe zawiadomienie z odrębnie dokonanymi zmianami przesłano faxem do właściwej gminy. Faktycznie zawiadomienie z Sądu Rejonowego w Gliwicach dotyczyło osoby, która nie figuruje w rejestrze wyborców Gminy Gliwice i która nie była ujęta w spisie wyborców utworzonym dla przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP.

Sekretarz
Okręgowej Komisji Wyborczej nr 53
(-) Urszula Jachymska

Gliwice, 17.10.2000 r.

* * *

Sygn. akt III SW 54/00

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2000 r.

Sąd Najwyższy - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie następującym:

Przewodniczący SSN

Józef Iwulski

Sędziowie SN:

Andrzej Wasilewski

Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2000 r.
sprawy z protestu Tadeusza Zaleskiego
przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
z udziałem uczestników postępowania:

- 1) Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 28 z siedzibą w Warszawie
- 2) Prokuratora Generalnego
- 3) Przedstawiciela Państwowej Komisji Wyborczej.

postanawia:

wydać opinię, że zarzut protestu jest zasadny, lecz naruszenie przepisów ustawy nie miało wpływu na wynik wyborów.

Uzasadnienie

Ksiądz Tadeusz Zaleski w dniu 12 października 2000 r. złożył do Sądu Najwyższego protest wyborczy wobec sytuacji, która miała miejsce w dniu 8 października 2000 r. w lokalu wyborczym w Ambasadzie Polskiej w Rzymie. Protest złożył w imieniu własnym oraz 150 - osobowej pielgrzymki osób niepełnosprawnych.

Przedstawił następujące zarzuty:

1. Lokal wyborczy był niedostosowany dla osób niepełnosprawnych, znajdował się na pierwszym piętrze i prowadziły do niego wąskie, zewnętrzne schody. Spowodowało to, iż 4 osoby na wózkach inwalidzkich oraz ich opiekunowie nie mogli dostać się do lokalu, nie wzięli udziału w głosowaniu, choć byli na listach wyborczych.
2. Pozostali niepełnosprawni stali przez 2 - 3 godziny w kolejce przed lokalem, gdzie nie było ani toalety, ani miejsc siedzących, w wyniku czego 30 osób musiało zrezygnować z głosowania, choć byli na listach wyborczych.
3. W całym lokalu panował potworny bałagan organizacyjny, a członkowie komisji wyborczej nie panowali nad sytuacją.
4. Pan Konsul, który nie podał swojego nazwiska, wprowadził w błąd 12 osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów poprzez podanie informacji, iż osoby, które są na liście wyborczej, w celu wzięcia udziału w głosowaniu muszą przedstawić dodatkowo zaświadczenie z okręgu wyborczego z Polski. Po 30 minutach Konsul wyjaśnił, iż podana przez niego informacja jest nieprawdziwa, jednak w wyniku tej sytuacji wyżej wymienieni wyborcy nie wzięli udziału w głosowaniu.
5. Członek komisji wyborczej ok. godziny 19.00 kategorycznie stwierdził, iż 49 osób niepeł-

nosprawnych oraz ich opiekunowie nie mają po co przyjeżdżać ponieważ jest długa kolejka i nie zdążą głosować.

Ksiądz Tadeusz Zaleski zwrócił dodatkowo uwagę na fakt, iż wszyscy uczestnicy pielgrzymki osób niepełnosprawnych do Rzymu byli na listach wyborczych, gdyż kilka dni wcześniej przesłano faksem dane personalne 150 osób. Z pośród tych osób, z winy warunków panujących w lokalu wyborczym w Ambasadzie Polskiej w Rzymie, jak i skandalicznej postawy Pana Konsula, nie mogło głosować 69 osób wraz z opiekunami.

Z powyższych powodów wnoszący protest domaga się unieważnienia wyborów w lokalu wyborczym w Ambasadzie w Rzymie.

Uczestnicy postępowania zobowiązani postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2000 r. III SW 54/00 przedstawili następujące stanowiska:

1. Państwowa Komisja Wyborcza w piśmie z dnia 20 października 2000 r. stwierdziła między innymi, że posiada informacje o stanie faktycznym sprawy jedynie z opisu zawartego w protestie. W czasie dyżuru pełnionego przez członków Państwowej Komisji Wyborczej w dniu głosowania nie zgłoszono Komisji zdarzenia będącego przedmiotem protestu. W ocenie Państwowej Komisji Wyborczej zgodnie z art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) obsługę i techniczno materialne warunki pracy obwodowych komisji wyborczych za granicą zapewnia konsul. Również konsul powołuje obwodową komisję wyborczą (art. 16 ust. 6 ustawy). Jest oczywiste, że lokal, w którym jest przeprowadzane głosowanie musi być łatwo dostępny dla wyborców. Usytuowanie lokalu powinno również umożliwiać głosowanie wyborcom niepełnosprawnym. Liczba utworzonych za granicą obwodów głosowania powinna wynikać z rzeczywistych potrzeb, które może ocenić jedynie Minister Spraw Zagranicznych, który po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą tworzy obwody głosowania. Istnieje praktyka tworzenia kilku obwodów w dużych miastach za granicą, w których głosuje znaczna liczba wyborców. W Rzymie utworzono jeden obwód głosowania. W ocenie Państwowej Komisji Wyborczej zakończenie głosowania o godz. 20.00 oznacza, że osobom, które przybyły do lokalu wyborczego przed godz. 20.00 należy umożliwić udział w głosowaniu. Tej treści wyjaśnienie zostało zawarte w pkt. 5 wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., będących załącznikiem do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. (M. P. Nr 27, poz. 551). Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej zasada powszechności wyborów nakłada na obwodowe komisje wyborcze obowiązek umożliwienia udziału w głosowaniu wszystkim wyborcom, którzy przyszli głosować w wyznaczonym ustawowo czasie i miejscu. Jeśliby wyborcy, którzy przyszli przed godz. 20.00 nie mieścili się w lokalu wyborczym, obwodowa komisja wyborcza powinna podjąć

stosowne do sytuacji działania (np. należało spisać personalia osób oczekujących poza lokalem o godz. 20.00) i umożliwić im głosowanie.

2. Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie, że podniesiony w proteście zarzut zaniedbań organizacyjnych uniemożliwiających głosowanie w Obwodzie Wyborczym nr 165-Z w Rzymie niektórym osobom niepełnosprawnym - jest zasadny, lecz naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów. W ocenie Prokuratora Generalnego zawarte w proteście Tadeusza Zaleskiego twierdzenia sprowadzić można do zarzutu, że na skutek niedociągnięć organizacyjnych część osób niepełnosprawnych, które w dniu 8 października 2000 r. zgłosiły się do lokalu Obwodu Wyborczego nr 165-Z w Rzymie, nie mogła oddać głosu. Zarzut ten znajduje potwierdzenie zarówno w wyrażonym w sprawie III SW 54/00 stanowisku Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 28 w Warszawie, jak i w znajdujących się w aktach sprawy pismach Ministerstwa Spraw Zagranicznych - Zespołu do Spraw Organizacji za Granicą Wyborów Prezydenta RP z dnia 19 października 2000 r. oraz w piśmie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej - Wydziału Konsularnego w Rzymie z dnia 16 października 2000 r. Zasadności tego zarzutu nie kwestionuje również Państwowa Komisja Wyborcza w swym piśmie z dnia 20 października 2000 r. nr Wyb, 0100-7-Pr83/2000. Niemożność dopuszczenia z przyczyn organizacyjnych do głosowania osób uprawnionych stanowi naruszenie wyrażonej w art. 2 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) zasady powszechności wyborów. Wnoszący protest różnie określa liczbę osób niepełnosprawnych, które w Obwodzie Wyborczym nr 165-Z w Rzymie nie mogły głosować. Przyjmując jednak liczbę najwyższą - 150 osób - stwierdzić należy, że oddanie przez to osoby głosów - i to nawet na jednego z kandydatów - nie mogło mieć wpływu na wynik wyborów w powołanej do podsumowania wyników głosowania w obwodach utworzonych za granicą - Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 28 w Warszawie (Załącznik nr 2 do Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. o wynikach głosowania i wyniku Wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. - Dz. U. Nr 85 poz. 952). Z tych względów, stwierdził Prokurator Generalny, brak jest podstaw do uwzględnienia protestu Tadeusza Zaleskiego III SW 54/00.

3. Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 28 w Warszawie, powołana do podsumowania wyników wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej w 2000 r. z obwodów utworzonych w Gminie Warszawa-Centrum oraz w obwodach utworzonych za granicą w piśmie z dnia 20 października 2000 r. wyjaśniła co następuje:

Z treści protestu wyborczego oraz z wyjaśnień nadesłanych przez organizatora wyborów w Ambasadzie Polskiej w Rzymie wynikają te same okoliczności, tj. że grupa niepełnosprawnych pielgrzymów z Polski nie wzięła udziału w głosowaniu w Rzymie z powodu braku możliwości przedostania się do lokalu wyborczego pozbawionego wind lub innych urządzeń. Za-

uważyć jednak należy, że ocena tego stanu rzeczy przez autora protestu oraz przez organizatora wyborów jest przeciwstawna. Ocena okoliczności zaistniałych w Rzymie nie wskazuje wprost, że istniał tam bałagan organizacyjny skutkujący pozbawieniem niepełnosprawnych możliwości brania udziału w głosowaniu. Jawi się jednak stwierdzenie, że doszło tam do zbiegu nieprzewidzianych okoliczności, bowiem przed budynkiem Ambasady zgromadzili się wszyscy pielgrzymi o jednej porze, chcąc jak najszybciej spełnić akt głosowania. Nie doszło też do odpowiednio wcześniejszych uzgodnień między organizatorem wycieczki i organizatorem wyborów, że niepełnosprawni będą brali udział w wyborach w Rzymie, co uniemożliwiło wytypowanie innego lokalu wyborczego, spełniającego standardowe warunki do obsługi osób niepełnosprawnych. Prawo głosowania obywateli polskich przebywających za granicą, określa art.36 i 39a cyt. ustawy o wyborze Prezydenta RP. Z zasad: równości (art.4), bezpośredniości (art.5) i tajności (art. 6) wynikają określone konsekwencje prawne. W wypadku naruszenia wymienionych zasad prawa wyborczego i ich wpływu na wynik wyborów prowadzić musi do formułowania pytania określającego istotę tych naruszeń, a także ich wpływu na ważność wyborów. W niniejszej sprawie rzecz sprowadza się do tego, że także w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zasady prawa wyborczego powinny być również przestrzegane. Wykonywanie czynności wyborczych przez obwodową komisję wyborczą powinno być jawne, co oznacza, że wszystkie jej czynności powinny być wykonywane kolegialnie i w lokalu wyborczym. Niedopuszczalne zatem byłyby czynności członków komisji wyborczej gdyby ci zezwolili wynieść z budynku Ambasady urnę wyborczą poza siedzibę lokalu, aby niepełnosprawni mogli dopełnić akt głosowania. Zakazane jest także wynoszenie poza lokal wyborczy kart do głosowania oraz spełnienie aktu głosowania zastępczo przez inną osobę. Państwowa Komisja Wyborcza doceniając zagadnienie udziału osób niepełnosprawnych w wyborach Prezydenta RP w 2000r., w piśmie z dnia 16 sierpnia 2000r. (sygn. Wyb. 0108-Pr-10/2000) adresowanym do organów samorządowych zalecała podjęcie stosownych inicjatyw i przedsięwzięć zmierzających do umożliwienia osobom niepełnosprawnym wzięcie udziału w wyborach. Chodziło tu głównie o zapewnienie transportu osób niepełnosprawnych do lokali wyborczych wszędzie, gdzie było to możliwe. W każdym razie - zgromadzony materiał nie upoważnia do stwierdzenia zasadności zarzutu protestu jakoby niespełnienie aktu głosowania przez niepełnosprawnych członków wycieczki w Rzymie było wynikiem zaniedbań organizatora wyborów albo niedowładu organizacyjnego lub innego naruszenia przepisów ustawy z dnia 27 września 1990r. (Dz. U. Nr 47 poz.544) o wyborze Prezydenta RP.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zawarte w proteście Tadeusza Zaleskiego twierdzenia można, jak trafnie stwierdził Prokurator Generalny, sprowadzić do zarzutu, że na skutek niedociągnięć organizacyjnych część osób niepełnosprawnych, które w dniu 8 października 2000 r. zgłosiły się do lokalu Obwodu Wy-

borczego nr 165-Z w Rzymie, nie mogła oddać głosu.

Zarzut ten jest trafny i znajduje potwierdzenie w pismach Ministerstwa Spraw Zagranicznych – Zespołu do Spraw Organizacji za Granicą Wyborów Prezydenta RP z dnia 19 października 2000 r. oraz w piśmie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej - Wydziału Konsularnego w Rzymie z dnia 16 października 2000 r., w którym między innymi wyrażono ubolewanie, że "część wyborców nie uzyskała możliwości oddania głosu." Zasadności tego zarzutu nie kwestionuje również Państwowa Komisja Wyborcza w swym piśmie z dnia 20 października 2000 r. nr Wyb, 0100-7-Pr-83/2000. Również Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 28 w Warszawie przyznaje, że część osób z grupy niepełnosprawnych nie wzięła udziału w głosowaniu w Rzymie z powodu braku możliwości dostania się do lokalu wyborczego pozbawionego wind lub innych urządzeń.

Sąd Najwyższy podziela stanowisko Prokuratora Generalnego i Państwowej Komisji Wyborczej, że zasada powszechności wyborów wyrażona w art. 2 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) nakłada na obwodowe komisje wyborcze obowiązek umożliwienia udziału w głosowaniu wszystkim wyborcom, którzy przyszli głosować w wyznaczonym ustawowo miejscu i czasie. W szczególności należy podzielić pogląd Państwowej Komisji Wyborczej, że wyborcom, którzy jak w niniejszej sprawie, przyszli głosować przed godz. 20 i nie mieścili się w lokalu wyborczym, obwodowa komisja wyborcza powinna zapewnić wzięcie udziału w głosowaniu przez podjęcie stosownych działań. Sąd Najwyższy nie podziela natomiast stanowiska Okręgowej Komisji Wyborczej nr 28 w Warszawie, że zarzut jest niezasadny, bowiem niespełnienie aktu głosowania przez niepełnosprawnych uczestników wycieczki nie było wynikiem zaniedbań organizatora wyborów albo niedowład organizacyjnego lub innego naruszenia przepisów ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej. W ocenie Sądu Najwyższego uniemożliwienie osobom niepełnosprawnym, które przybyły do lokalu wyborczego w dniu głosowania przed godz. 20, udziału w głosowaniu, oznacza rażące naruszenie art. 2 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i bez znaczenia prawnego są przyczyny, z powodu których właściwa komisja wyborcza zaniedbała wykonania obowiązku zapewnienia tym osobom możliwości oddania głosu w wyborach prezydenckich. Na organach państwa ciąży bowiem obowiązek zapewnienia możliwości efektywnego korzystania przez obywateli polskich z czynnego prawa wyborczego, o którym mowa w art. 127 ust. 1 Konstytucji RP.

Powyższe naruszenie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nie miało jednak wpływu na wynik wyborów, bowiem nawet przyjmując najwyższą liczbę osób niepełnosprawnych, które nie wzięły udziału w głosowaniu, tj. 150 osób i zakładając, że wszystkie to osoby oddałyby głos na jednego z kandydatów, nieuczestniczenie tej liczby osób w głosowaniu nie zmieniłoby wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej określonego w pkt

II obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. (Dz. U. Nr 85, poz. 952).

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

Wyb. 0100-7-Pr-83/2000

Warszawa, dnia 20 października 2000r.

Sąd Najwyższy
Izba Administracyjna, Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych
Warszawa

Do sprawy Sygn. akt III SW 54/00

W związku z postanowieniem Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 października 2000 r. (data wpływu – 18 października br.) zobowiązującym Państwową Komisję Wyborczą do zajęcia na piśmie stanowiska wobec zarzutów protestu Tadeusza Zalewskiego przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia swoje stanowisko.

Państwowa Komisja Wyborcza posiada informacje o stanie faktycznym sprawy jedynie z opisu zawartego w proteście. W czasie dyżuru pełnionego przez członków Państwowej Komisji Wyborczej w dniu głosowania nie zgłoszono Komisji zdarzenia będącego przedmiotem protestu.

Zgodnie z art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych komisji wyborczych za granicą zapewnia konsul. Również konsul powołuje obwodową komisję wyborczą (art. 16 ust. 6 ustawy).

Jest oczywiste, że lokal, w którym jest przeprowadzane głosowanie musi być łatwo dostępny dla wyborców.

Usytuowanie lokalu powinno również umożliwiać głosowanie wyborcom niepełnosprawnym.

Liczba utworzonych za granicą obwodów głosowania powinna wynikać z rzeczywistych potrzeb, które może ocenić jedynie Minister Spraw Zagranicznych, który po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą tworzy obwody głosowania. Istnieje praktyka tworzenia kilku obwodów w dużych miastach za granicą, w których głosuje znaczna liczba wyborców. W Rzymie utworzono jeden obwód głosowania.

Zakończenie głosowania o godz. 20.00 oznacza, że osobom, które przybyły do lokalu wyborczego przed godz. 20.00 należy umożliwić udział w głosowaniu. Tej treści wyjaśnienie zostało zawarte w pkt. 5 wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., będących załącznikiem do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. (M. P. Nr 27, poz. 551).

Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej zasada powszechności wyborów nakłada na obwodowe komisje wyborcze obowiązek umożliwienia udziału w głosowaniu wszystkim wyborcom, którzy przyszli głosować w wyznaczonym ustawowo czasie i miejscu. Jeśliby wyborcy, którzy przyszli przed godz. 20.00 nie mieścili się w lokalu wyborczym, obwodowa komisja wyborcza powinna podjąć stosowne do sytuacji działania (np. należało spisać personalia osób oczekujących poza lokalem o godz. 20.00) i umożliwić im głosowanie.

Zastępca Przewodniczącego
Państwowej Komisji Wyborczej
(-) Stanisław Kosmal

Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 28
w Warszawie

Warszawa, dnia 20.10.2000r.

Sąd Najwyższy
Izba Administracyjna, Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych
w Warszawie

(Dot: III S W 54/00)

Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 28 w Warszawie, powołana do podsumowania wyników wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej w 2000r. z obwodów utworzonych w Gminie Warszawa-Centrum oraz w obwodach utworzonych za granicą- stosownie do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 października br. wyjaśnia co następuje.

Z treści protestu wyborczego oraz z wyjaśnień nadesłanych przez organizatora wyborów w Ambasadzie Polskiej w Rzymie wynikają to same okoliczności, tj. że grupa niepeł-

nosprawnych pielgrzymów z Polski nie wzięła udziału w głosowaniu w Rzymie z powodu braku możliwości przedostania się do lokalu wyborczego pozbawionego wind lub innych urządzeń.

Zauważyć jednak należy, że ocena tego stanu rzeczy przez autora protestu oraz przez organizatora wyborów jest przeciwstawna.

Ocena okoliczności zaistniałych w Rzymie nie wskazuje wprost, że istniał tam błąd organizacyjny skutkujący pozbawieniem niepełnosprawnych możliwości brania udziału w głosowaniu.

Jawi się jednak stwierdzenie, że doszło tam do zbiegu nieprzewidzianych okoliczności, bowiem przed budynkiem Ambasady zgromadzili się wszyscy pielgrzymi o jednej prozie, chcąc jak najszybciej spełnić akt głosowania.

Nie doszło też do odpowiednio wcześniejszych uzgodnień między organizatorem wycieczki i organizatorem wyborów, że niepełnosprawni będą brali udział w wyborach w Rzymie, co uniemożliwiło wytypowanie innego lokalu wyborczego, spełniającego standardowe warunki do obsługi osób niepełnosprawnych.

Prawo głosowania obywateli polskich przebywających za granicą określa art.36 i 39a cyt. ustawy o wyborze Prezydenta RP.

Z zasad: równości (art.4), bezpośredniości (art.5) i tajności (art.6) wynikają określone konsekwencje prawne.

W wypadku naruszenia wymienionych zasad prawa wyborczego i ich wpływu na wynik wyborów prowadzić musi do formułowania pytania określającego istotę tych naruszeń, a także ich wpływu na ważność wyborów.

W niniejszej sprawie rzecz sprowadza się do tego, że także w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zasady prawa wyborczego powinny być również przestrzegane.

Wykonywanie czynności wyborczych przez obwodową komisję wyborczą powinno być jawne, co oznacza, że wszystkie jej czynności powinny być wykonywane kolegialnie i w lokalu wyborczym.

Niedopuszczalne zatem byłyby czynności członków komisji wyborczej gdyby ci zezwolili wynieść z budynku Ambasady urnę wyborczą poza siedzibę lokalu, aby niepełnosprawni mogli dopełnić akt głosowania.

Zakazane jest także wynoszenie poza lokal wyborczy kart do głosowania oraz spełnienie aktu głosowania zastępczo przez inną osobę.

Państwowa Komisja Wyborcza doceniając zagadnienie udziału osób niepełno-

sprawnych w wyborach Prezydenta RP w 2000r., w piśmie z dnia 16 sierpnia 2000r.(sygn. Wyb. 0108-Pr-10/2000) adresowanym do organów samorządowych zalecała podjęcie stosownych inicjatyw i przedsięwzięć, zmierzających do umożliwienia osobom niepełnosprawnym wzięcia udziału w wyborach.

Chodziło to głównie o zapewnienie transportu osób niepełnosprawnych do lokali wyborczych wszędzie, gdzie było to możliwe.

W każdym razie - zgromadzony materiał nie upoważnia do stwierdzenia zasadności zarzutu protestu jakoby niespełnienie aktu głosowania przez niepełnosprawnych członków wycieczki w Rzymie było wynikiem zaniedbań organizatora wyborów albo niedowładu organizacyjnego lub innego naruszenia przepisów ustawy z dnia 27 września 1990r.(Dz. U. Nr 47 poz.544) o wyborze Prezydenta RP.

Przewodniczący
Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 28
w Warszawie
(-) Józef Medyk

* * *

Sygn. akt III SW 74/00

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2000 r.

Sąd Najwyższy - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie następującym:

Przewodniczący SSN	Teresa Flemming-Kulesza
Sędziowie SN:	Zbigniew Myszka
	Barbara Wagner (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2000 r.

sprawy z protestu Jana Żelaznego

przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

z udziałem uczestników postępowania

- 1) Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21 w Krakowie
- 2) Prokuratora Generalnego

3) Przedstawiciela Państwowej Komisji Wyborczej.

postanawia:

1. Uznać za zasadny zarzut protestu dotyczący naruszenia art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1997 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 47 poz. 544) polegającego na przesłaniu przez dziesięć komisji obwodowych w Okręgu Wyborczym Nr 21 protokołów głosowania w zaklejonych, lecz nie opatrzonych pieczęcią kopertach i ocenić, że naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów.
2. Pozostałe zarzuty protestu uznać za nieuzasadnione.

UZASADNIENIE

Jan Żelazny, mąż zaufania Jana Łopuszańskiego w Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21 w Krakowie, "w imieniu własnym i jako pełnomocnik męża zaufania Dariusza Grabowskiego w tejże Komisji - Kazimiery Majewskiej - Albin", wniósł protest przeciwko ważności wyboru Prezydenta. Zarzucił, że w Komisji przyjmowane były nieopieczętowane "na linii sklejenia jednego boku" i "na sklejeniach narożnych" koperty zawierające protokoły głosowania w obwodach. Około 20% kopert "dawało się otworzyć przez rozerwanie płaszczyzny sklejenia", co "świadczyło o świeżym sklejeniu lub uprzednim rozklejeniu kopert przez podgrzanie (np. żelazkiem)". Kopert tych nie odkładano do worków. Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych, którym zwracano protokoły głosowania w celu ich poprawienia, przynosili nową wersję protokołu, przyjmowaną bez sprawdzenia i porównania z wersją poprzednią oraz z wersją znajdującą się w zaplombowanym worku. Przewodniczący Obwodowych Komisji Wyborczych nr 318, 330, 339, 372, 377 pomimo oświadczenia, że komisje już się rozeszły, po czasie od 30 do 50 minut, przynosili "poprawione" protokoły. Nie zachowywano w komputerach danych liczbowych sprzed poprawek, co uniemożliwiło kontrolę wyników głosowania uwidocznionych w poprawionych wersjach protokołu. Na tej podstawie Jan Żelazny wniósł o "ponowne przeliczenie głosów" oraz o "unieważnienie głosowania we wszystkich Komisjach Obwodowych, dla których dokonywano poprawek (dwóch i trzech) na protokołach".

Zarzuty nieopieczętowania kopert zawierających protokoły głosowania na linii ich sklejenia, z wnioskiem o "wyselekcjonowanie wszystkich pozostałych kopert bez pieczętek, zszycie ich sznurem i zabezpieczenie jako dowodu rzeczowego niedotrzymania wytycznych OKW" oraz w przedmiocie braku możliwości porównania treści protokołów pierwotnych z ostateczną poprawioną ich wersją, a w konsekwencji prawdopodobieństwa sfałszowania danych liczbowych i podpisów członków komisji przez jej przewodniczącego, wnoszący protest zgłosił na piśmie Komisji, która, jako załączniki kolejno nr 1 i 2, przekazała je Państwowej Komisji Wyborczej wraz z protokołem głosowania w Okręgu Wyborczym Nr 21. W stanowi-

sku wobec tych zarzutów Okręgowa Komisja Wyborcza przyznała, że przewodniczący lub zastępcy przewodniczących Komisji Obwodowych nr 362, 418, 351, 387, 347, 417, 355, 377, 382 i 416 dostarczyli protokoły głosowania w kopertach zaklejonych, lecz nieopieczętowanych. Zostały one wyselekcjonowane i zabezpieczone. Każdy z oddających protokół wyjaśnił przyczyny braku pieczęci, wskazując na zmęczenie lub zapomnienie. Okręgowa Komisja Wyborcza otworzyła te koperty w celu sprawdzenia czy sam protokół nie zawiera błędów, by nie mnożyć "powrotów" przewodniczących do komisji. Co do zarzutu drugiego - Okręgowa Komisja Wyborcza podniosła, że nie ma ani możliwości, ani obowiązku kontroli materiałów z przebiegu głosowania przekazywanych przez obwodowe komisje wyborcze do depozytu Prezydentowi Miasta Krakowa. Nadto podała, że komisje obwodowe mają obowiązek naniesienia poprawek na wszystkie egzemplarze protokołów głosowania. Wykonanie tego obowiązku nie podlega kontroli komisji okręgowej, której dostarczany jest jeden egzemplarz protokołu.

Jan Żelazny słuchany w charakterze strony w drodze pomocy sądowej przez Sąd Rejonowy dla Krakowa Nowej Huty w dniu 20 października 2000 r. (sygn. akt IC ps44/00/N) potwierdził w swych zeznaniach brak opieczętowania "przypuszczalnie" około 20% kopert, które jednak były zaklejone, a "w każdym razie nie były otwarte". Niektórych nie trzeba było rozcinać, gdyż dały się łatwo odkleić. Nie wiadomo co stało się z tymi kopertami. Protokoły zwracane do poprawy lub uzupełnienia były przekazywane przewodniczącym "bez wkładania do kopert i zaklejania, wynoszone poza siedzibę Komisji". Zwracano je po poprawkach w kopertach. Wszystkie protokoły zwracane komisjom obwodowym do poprawy przynoszono poprawione, choć z informacji wynikało, że niektóre komisje (pięć - do godziny 3.30) już się rozeszły. Pierwotna wersja protokołów nie była przedkładana Komisji Okręgowej. Nie porównywano "tożsamości liczb pierwszej oraz poprawionej - ostatniej". Jan Żelazny potwierdził swoje wątpliwości co do rzetelności przewodniczących komisji i ich zastępców, sugerując możliwość sfałszowania ostatecznych wersji protokołu.

W pisemnym wyjaśnieniu z dnia 20 października 2000 r. (KBW. Kr.wyb. 111-0010/24/2000 - 10-19) Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 21 w Krakowie podtrzymała stanowisko załączone do przekazanego Państwowej Komisji Wyborczej protokołu głosowania w Okręgu. Nadto podała, że nie jest prawdą, iżby protokoły głosowania były zwracane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w niezapieczętowanych kopertach. Poszczególne sędziowie omawiali uchybienia i konieczne poprawki z osobami przynoszącymi protokoły indywidualnie, a następnie, po sporządzeniu stosownej notatki, protokół był przenoszony przez osobę upoważnioną (a nie przez przewodniczącego komisji) na stanowisko rejestracyjne, gdzie odnotowywano jego zwrot, pakowano wraz z notatką do koperty, którą zaklejano, i w takiej postaci wręczano przewodniczącemu. Wszystkie poprawione protokoły zostały zwrócone w opieczętowanych kopertach. Na 102 przypadki zwrotów protokołów jedynie w

kilku podstawą były " niezgodności liczbowe". W zdecydowanej większości uchybienia dotyczyły części opisowej protokołu, pomyłek w numerach obwodu, umieszczenia zamiast liczby "0" kreski itp. Uczestnicy postępowania: przedstawiciel Państwowej Komisji Wyborczej ani Prokurator Generalny nie zajęli stanowiska w tej sprawie.

Sąd Najwyższy ustalił, że:

Wszystkie koperty zawierające protokoły głosowania komisji obwodowych w Okręgu Wyborczym nr 21 w Krakowie były zaklejone. Koperty były opieczetowane w różnych miejscach. Przewodniczący 10 Obwodowych Komisji Wyborczych dostarczyli protokoły w kopertach nieopieczetowanych. Koperty nieopieczetowane , po uprzednim ich wyselekcjonowaniu i zabezpieczeniu oraz po wysłuchaniu przewodniczących komisji lub ich zastępców o przyczynach braku pieczęci, zostały otwarte w celu sprawdzenia prawidłowości sporządzenia protokołów. Protokoły wymagające poprawek były zwracane do właściwych komisji obwodowych.

W 102 przypadkach protokoły głosowania zwrócono przewodniczącym komisji lub ich zastępcom do poprawy. Przyczyny wadliwości protokołów były rozmaite; w przewadze dotyczyły ich części opisowej. Nieliczne zwracano z powodu błędów rachunkowych. Zwrot protokołów komisjom następował przez ich wręczenie przewodniczącym w opieczetowanych, zaklejonych kopertach. Był on poprzedzony omówieniem uchybień , sporządzeniem notatki i odnotowaniem zwrotu. W zakresie sposobu zwrotu protokołów do poprawy Sąd Najwyższy dał wiarę Komisji. Jej członkowie uczestniczyli bezpośrednio w odbiorze protokołów. Dysponowali całością materiału. Komisja pracowała nieprzerwanie. Wnoszący protest, jako maż zaufania, był obecny do godziny 3.30 obserwując różne stanowiska i różne czynności wykonywane przez poszczególnych członków. Jego ogląd pracy Komisji , jak sam przyznał, był z konieczności wyrywkowy i niepełny. Nie miał też pełnej wiedzy co do funkcji sprawowanych przez obecne w lokalu Okręgowej Komisji Wyborczej osoby nie będące jej członkami .

Wszystkie protokoły głosowania w obwodowych komisjach wyborczych przyjęte przez Okręgową Komisję Wyborczą w ostatecznej wersji zostały sporządzone prawidłowo. Wnoszący protest nie wykazał, że opracowane zostały przez przewodniczących komisji lub ich zastępców, bez udziału wszystkich członków komisji. Swoje oceny w tym zakresie opiera na domysłach, podejrzeniach, przypuszczeniach, prawdopodobieństwie i sytuacjach, jego zdaniem, możliwych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544), przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu głosowania , w " zapieczetowanej" kopercie właściwej okręgowej komisji wyborczej w trybie ustalonym

przez Państwową Komisję Wyborczą.

Tryb przekazywania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej określony został w punkcie 8 wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., stanowiących załącznik do Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 27, poz. 551). Stosownie do powołanego przepisu, protokół wraz z załączonymi do niego ewentualnymi zarzutami mężów zaufania lub uwagami członków komisji oraz zajęтым wobec nich stanowiskiem komisji umieszcza się w kopercie, zakleja ją i opieczętowuje. Powołany przepis w dalszej części określa sposób opisanie koperty. Kopertę dostarcza się do okręgowej komisji wyborczej.

Ponieważ wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej stanowią *sui generis* przepisy wykonawcze do ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, należy przyjąć, że zaklejenie i opieczętowanie koperty jest formą jej "zapieczętowania", o którym stanowi art. 65 ust. 1 tejże ustawy. Wytyczne nie określają sposobu opieczętowywania kopert. Nie ustanawiają obowiązku umieszczenia odcisku pieczętka na sklejeniach koperty. Czyni zatem zażość wymogowi opieczętowania koperty odcisk pieczęci umieszczony w dowolnym jej miejscu.

Należy wobec tego stwierdzić, że brak odcisku pieczęci na sklejeniach koperty nie stanowi uchybienia przepisom ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta RP.

Jest natomiast takim uchybieniem brak opieczętowania koperty. Wymóg opieczętowania koperty służy celom głównie ewidencyjnym, organizacyjnym, informacyjnym. Odcisk pieczętka na kopercie jest potwierdzeniem, że znajdujący się w jej środku protokół głosowania pochodzi od komisji uwidocznionej na pieczęci. Potwierdzenia, że koperta zawiera protokół z konkretnej komisji obwodowej może jednak dokonać także jej przewodniczący dostarczający protokół. Brak opieczętowania koperty nie ma znaczenia dla wyników głosowania. Koperta nie stanowi bowiem dokumentu koniecznego do ich ustalenia. Takim dokumentem jest zawarty w kopercie protokół. Komisja Okręgowa otworzyła nieopieczętowane, ale sklezione koperty, po ich uprzednim wyselekcjonowaniu i zabezpieczeniu oraz odebraniu od przewodniczących składających protokoły oświadczeń o przyczynach braku pieczętka.

Sposobu przekazywania komisjom okręgowym protokołów głosowania z obwodów dotyczy również część 3 punktu 2 wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., stanowiących załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 sierpnia 2000

r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 26, poz. 540). Protokoły głosowania są dostarczane przez przewodniczącego lub zastępcę obwodowej komisji bezpośrednio do komisji okręgowej. Komisja okręgowa stwierdza prawidłowość sporządzenia protokołu głosowania. W razie stwierdzenia braków, uchybień, pomyłek w obliczeniu głosów zwraca protokół komisji obwodowej do poprawienia. Z powołanej regulacji należy wnosić, że zwrot protokołu do poprawienia jest zwykłą , przewidzianą przepisami procedurą. Znaczy ona także, że komisja okręgowa przyjmuje jeden, poprawiony, ostateczny protokół. Nie jest więc zobowiązana do przechowywania protokołów sporządzonych nieprawidłowo. Do czasu ostatecznego przyjęcia protokołu zapewnia się dyżur oraz łączność ze wszystkimi członkami komisji obwodowej. Opuszczenie lokalu wyborczego przez komisję po sporządzeniu protokołu w pierwotnej jego wersji nie dowodzi, że nie zebrała się ona ponownie, by dokonać koniecznych poprawek.

Zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej są wiążące dla komisji wyborczych niższego stopnia. Państwowa Komisja Wyborcza nie żądała gromadzenia i dostarczania kopert, w których okręgowe komisje wyborcze otrzymały protokoły głosowania w obwodach, jak również przechowywania protokołów głosowania zwróconych do poprawy. Wobec tego zarzuty, że Okręgowa Komisja Wyborcza nr 21 w Krakowie nie przechowała nieopieczętowanych kopert, i że nie sprawdziła treści protokołów w ostatecznej , przyjętej ich wersji ze złożonymi przed dokonaniem poprawek są nieuzasadnione.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy stosownie do art. 75 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, orzekł jak w sentencji.

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

Wyb. 0100-7-Pr-91/2000

Warszawa, dnia 20 października 2000r.

Do sprawy Sygn. akt III SW 74/00

Sąd Najwyższy
Izba Administracyjna, Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych
Warszawa

W związku z postanowieniem Sądu Najwyższego – Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 października 2000 r. zobowiązującym Państwową Komisję Wyborczą do zajęcia na piśmie stanowiska wobec zarzutów protestu Jana Żelaznego przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia swoje stanowisko.

Państwowa Komisja Wyborcza posiada informacje o stanie faktycznym sprawy jedynie z opisu zawartego w proteście. W czasie dyżuru pełnionego przez członków Państwowej Komisji Wyborczej w dniu głosowania nie zgłoszono Komisji zdarzenia będącego przedmiotem protestu.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu głosowania, w zapieczętowanej kopercie, właściwej okręgowej komisji wyborczej w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Wcześniej, zgodnie z art. 64 ustawy obwodowa komisja wyborcza podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania.

Drugi egzemplarz protokołu wraz ze wszystkimi dokumentami z przeprowadzonego głosowania jest przekazywany do depozytu wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta (art. 66 ust. 4 ustawy).

Tryb przekazywania protokołów głosowania z obwodów do okręgowych komisji wyborczych został ustalony w pkt. 8 wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., stanowiących załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. (M.P. Nr 27, poz. 551). W wymienionych wytycznych dostarczenie protokołów opisano w sposób następujący:

Jeden egzemplarz protokołu wraz z załączonymi do niego ewentualnymi zarzutami mężów zaufania lub uwagami członków komisji oraz zajęтым wobec nich stanowiskiem komisji umieszcza się w kopercie, zakleja ją i opieczętowuje. Koperta ma być opisana w następujący sposób:

Wybory Prezydenta RP – 8 października 2000 r.

Numer obwodu głosowania

Gmina

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr..... w

(siedziba Komisji)

Okręgowa Komisja Wyborcza Nr w

(siedziba Komisji)

Województwo

Kopertę z protokołem przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca dostarcza do okręgowej komisji wyborczej w sposób wcześniej ustalony przez komisję okręgową. Obwodowe komisje wyborcze zostaną odpowiednio wcześniej zapoznane z ustaloną organizacją przekazywania protokołów. Założeniem jest sprawne i szybkie dostarczenie protokołów ze wszystkich obwodowych komisji wyborczych do komisji okręgowej.

Protokoły przekazuje się bezpośrednio do okręgowej komisji lub do rejonowych punktów odbioru protokołów. Rejonem może być miasto, gmina lub kilka gmin; wielkość rejonu dostosowuje się do miejscowych warunków i dogodności połączeń komunikacyjnych. W dużych miastach można tworzyć kilka punktów rejonowych. Siedziby rejonowych punktów odbioru protokołów będą lokalizowane w urzędach miast i gmin, starostwach, urzędach dzielnic bądź w innych budynkach organów administracji samorządowej.

Protokoły w punkcie rejonowym odbierają osoby upoważnione przez okręgową komisję wyborczą. Protokół dostarczony do punktu przekazuje się, za pokwitowaniem, w zapieczętowanej kopercie i bez jej otwierania przekazuje okręgowej komisji wyborczej. Przy czynnościach przekazywania kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania.

Do czasu potwierdzenia przez okręgową komisję wyborczą, że protokół głosowania został sporządzony prawidłowo należy zapewnić dyżur w komisji obwodowej oraz łączność pomiędzy wszystkimi członkami komisji. Dyżur jest niezbędny, ponieważ może być konieczne pilne zwołanie posiedzenia obwodowej komisji wyborczej, w celu dokonania ponownego ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Dopiero ostateczne przyjęcie przez okręgową komisję wyborczą protokołu, zwalnia członków komisji obwodowej z pełnienia dyżuru.

Sposób przekazywania protokołów głosowania z obwodów opisano również, w sposób niżej podany, w części 3 pkt 2 wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. stanowiących załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczych z dnia 28 sierpnia 2000 r. (M.P. Nr 26, poz. 540):

Okręgowa komisja wyborcza ustala plan odbioru protokołów głosowania od obwodowych komisji wyborczych. Z ustalonym planem zapoznaje się przewodniczących komisji obwodowych. Plan odbioru protokołów opracowuje się mając na uwadze zapewnienie prawidłowego i sprawnego przekazania protokołów ze wszystkich obwodów. Plan sporządza się według następujących założeń. Protokoły są dostarczane przez przewodniczących obwodowych komisji wyborczych lub ich zastępców bezpośrednio do okręgowej komisji wyborczej lub do rejonowych punktów odbioru protokołów. Rejonem może być miasto, gmina lub kilka gmin. Wielkość rejonu dostosowuje się do warunków lokalnych, liczby obwodów, dogodności połączeń komunikacyjnych. W dużych aglomeracjach miejskich może być utworzonych kilka punktów odbioru protokołów; ich liczba powinna być dostosowana do liczby obwodów i warunków komunikacyjnych.

Siedziby punktów rejonowych odbioru protokołów należy lokalizować w urzędach miast i gmin, starostwach, urzędach dzielnic i innych budynkach organów administracji samorządowej.

Protokoły w punkcie rejonowym odbiera osoba upoważniona przez okręgową komisję wyborczą. Wskazane jest upoważnianie do tej czynności urzędników wyborczych (o których mowa w art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw – Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zmianami), pracowników delegatur wojewódzkich Krajowego Biura Wyborczego; można także upoważnić inne osoby (sekretarzy i pracowników urzędów miast i gmin).

Przekazywanie protokołów z obwodów bezpośrednio do okręgowej komisji wyborczej należy stosować, jeżeli obwód położony jest blisko jej siedziby, w szczególności w tej samej miejscowości.

W punktach rejonowych protokoły odbierane są w zabezpieczonych kopertach, za pokwitowaniem i bez otwierania kopert są dostarczane okręgowej komisji wyborczej.

Przy czynnościach przekazywania kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania. Ważne jest zapewnienie dyżuru i łączności między członkami poszczególnych obwodowych komisji wyborczych do czasu stwierdzenia przez okręgową komisję wyborczą, że protokół głosowania został sporządzony prawidłowo i powiadomienie o tym dyżurującego członka komisji obwodowej.

Zgodnie z art. 10 ust.3 ustawy wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej są wiążące dla komisji wyborczych niższego stopnia. Zarówno obwodowa jak i okręgowe komisje wyborcze otrzymały kilkanaście dni przed wyborami cytowane wyżej wytyczne.

Protokoły głosowania w obwodach dostarczone okręgowym komisjom wyborczym zostały następnie dostarczone Państwowej Komisji Wyborczej wraz z protokołem zbiorczych wyników głosowania w okręgach.

Państwowa Komisja Wyborcza nie określiła szczegółowo sposobu „zapięczętowania” kopert, jak również nie żądała gromadzenia i dostarczania jej kopert, w których okręgowe komisje wyborcze otrzymały protokoły głosowania w obwodach.

Zastępca Przewodniczącego
Państwowej Komisji Wyborczej
(-) Stanisław Kosmal

KBW.Kr.wyb.III-0010/24/2000

Kraków, dnia 20 października 2000 r.

Sąd Najwyższy

Izba Administracyjna Pracy

i Ubezpieczeń Społecznych

Sygn. akt III SW 74/00

W wykonaniu polecenia zawartego w postanowieniu z dnia 18 października 2000 roku Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 21 w Krakowie co do zarzutów protestu Jana Żelaznego, przedstawia, co następuje:

1. W toku prac Okręgowej Komisji Wyborczej, Jan Żelazny jako mąż zaufania Komitetu Wyborczego Jana Łopuszańskiego, o godzinie 0.40 w dniu 9 października 2000 roku złożył pisemne zarzuty dotyczące nieopieczętowania kopert z protokołami komisji obwodowych. Zarzuty to stanowiły załącznik nr 1 protokołu Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21 w Krakowie. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej Okręgowa Komisja Wyborcza zajęła co do tego zarzutu stanowisko, zawarte w załączniku Nr 3 protokołu. Stanowisko to w całości Okręgowa Komisja podtrzymuje.

Zarzuty, o których mowa nie obejmowały uwag co do sposobu opieczętowania kopert. Wytyczne PKW sposobu takiego nie określają, a w ocenie Okręgowej Komisji Wyborczej prawidłowość opieczętowania nie budziła zastrzeżeń.

2. W toku prac Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21, Jan Żelazny złożył dalsze zarzuty (załącznik Nr 2 do protokołu Okręgowej Komisji) "w sprawie niemożności porównania

dwóch wersji protokołów komisji po poprawkach". Stanowisko Okręgowej Komisji Wyborczej zostało zawarte w załączniku Nr 3 do protokołu, które to stanowisko komisja w całości podtrzymuje.

Nie jest prawdą, aby protokoły do poprawy lub uzupełnienia były zwracane przewodniczącym komisji obwodowych w niezapieczętowanych kopertach. W każdym wypadku zwrotu protokołu sędziowie przeprowadzali rozmowę z przewodniczącym komisji obwodowej, w celu dokładnego wyjaśnienia stwierdzonych uchybień. Po sporządzeniu przez Sędziego stosownej notatki protokół był przynoszony przez osobę upoważnioną (a nie przewodniczącego komisji obwodowej) na stanowisko rejestracyjne. Tam odnotowywano zwrot, pakowano protokół wraz z notatką do koperty i w takiej formie wręczano przewodniczącemu komisji.

Nie jest także prawdą, aby protokół po jego uzupełnieniu był przyjmowany w nieopieczętowanej kopercie.

3. Zarzuty zawarte w uzupełnieniu protestu mają charakter nieracjonalny. Sposób otwierania kopert nie ma znaczenia dla prawidłowości samych protokołów. Wniesione w uzupełnieniu domniemania nie mają żadnych racjonalnych podstaw. Wszystkie ostatecznie przyjęte protokoły były sporządzane prawidłowo. Należy zaznaczyć, że na 102 przypadki zwrotów protokołów tylko w kilku podstawą zwrotu były niezgodności liczbowe. W zdecydowanej większości uchybienia dotyczyły części opisowej, pomyłek w numerach obwodu, umieszczenia zamiast liczby „0” kreski, itp.

W związku z powyższym Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 21 wnosi o uznanie zarzutów za nieuzasadnione.

Przewodnicząca
Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 21
w Krakowie
(-) Anna Szkodzińska

* * *

Sygn. akt III SW 87/00

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 6 listopada 2000 r.

w sprawie ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dokonanego dnia 8 października 2000 r.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych:

Przewodniczący Prezes SN Jan Wasilewski

Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk

Teresa Flemming-Kulesza

Katarzyna Gonera

Beata Gudowska

Józef Iwulski

Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca)

Roman Kuczyński

Jerzy Kuźniar

Jerzy Kwaśniewski

Zbigniew Myszka

Teresa Romer

Walerian Sanetra

Jadwiga Skibińska – Adamowicz

Stefania Szymańska

Maria Tyszczel

Barbara Wagner

Andrzej Wasilewski

Andrzej Wróbel

Protokolanci: Eliza Maniewska

Izabela Twardowska

z udziałem Zastępcy Prokuratora Generalnego Stefana Śnieżki i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Ferdynanda Rymarza, po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu jawnym w dniu 6 listopada 2000 r., miał na uwadze, co następuje:

1. Zgodnie z ustawą z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie sprawozdania z wybo-

rów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych przez ten Sąd po rozpoznaniu protestów (art. 75 ust. 1 i art. 76 ust. 1).

2. Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 października 2000 r. informuje o prawidłowym przeprowadzeniu wyborów w 68 okręgowych komisjach wyborczych i 24.681 obwodowych komisjach wyborczych oraz o nielicznych przypadkach naruszenia prawa wyborczego. Ze sprawozdania wynika, że nieprawidłowości dotyczyły spisów wyborców, zwłaszcza w szpitalach (w jednym z nich pominięto kilkudziesięciu wyborców, czego następstwem była konieczność sporządzenia dodatkowego wykazu osób uprawnionych do głosowania w tym obwodzie zamkniętym). Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła kilkakrotne naruszenie art. 77 ust. 1 ustawy, wprowadzającego zakaz agitacji w dniu głosowania i na 24 godziny przed tym dniem. Podała także, iż grupy anarchistyczne zakłóciły głosowanie w trzech obwodach. Wynikłe stąd przeszkody w głosowaniu zostały niezwłocznie usunięte przez siły porządkowe. O incydentalnym charakterze tych dwóch naruszeń prawa świadczy okoliczność, iż z tego powodu nie wpłynął do Sądu Najwyższego żaden protest wyborczy.

W konkluzji Państwowa Komisja Wyborcza nie stwierdziła takich naruszeń prawa wyborczego, które mogły wywrzeć wpływ na wyniki głosowania i wynik wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Do Sądu Najwyższego wpłynęło 96 protestów. Rozpatrując je Sąd Najwyższy w trzech sprawach wydał opinie uznające zasadność zarzutów. W dwóch opiniach stwierdził naruszenie art. 2 ustawy. Naruszenie to polegało w jednej sprawie na bezpodstawnym skreśleniu wyborcy ze spisu wyborców, a w drugiej na uniemożliwieniu głosowania niepełnosprawnym uczestnikom pielgrzymki w Rzymie. W obu sprawach zasadnie przyjęto, że z uwagi na liczbę osób pozbawionych możliwości głosowania, naruszenia art. 2 ustawy nie miały wpływu na wynik wyborów. W trzeciej opinii ustalono naruszenie art. 65 ust. 1 ustawy, polegające na przesłaniu przez 10 obwodowych komisji wyborczych protokołów głosowania w zaklejonych, lecz nie opatrzonych pieczęcią kopertach. Nie miało to wpływu na wynik wyborów, gdyż podstawą ustalenia wyników głosowania jest prawidłowo sporządzony protokół głosowania.

W jedenastu sprawach Sąd Najwyższy wydał opinie o bezzasadności protestu (art. 75 ust. 1 i 1 a). W sprawach tych postawiono zarzuty przekroczenia granic dozwolonej pomocy w głosowaniu osobom niepełnosprawnym (art. 54), niezapewnienia tajności głosowania (art. 6), błędnego liczenia głosów wyborców (art. 61), naruszenia przepisów o kampanii wyborczej, w tym art. 77 ust. 1 i art. 79 ust. 1 ustawy, głosowania poza lokalem wyborczym (art. 49). Zarzuty to nie zostały udowodnione lub wynikały z błędnego rozumienia przez wnoszącego protest przepisów ustawy.

W 71 sprawach Sąd Najwyższy pozostawił protesty bez dalszego biegu na podstawie art. 74 ust. 1 i 2 ustawy, zaś w 10 sprawach uznał, że pismo wyborcy nie jest protestem w rozumieniu art. 72 ust. 1 ustawy. Podstawami do wydania tych orzeczeń było: wniesienie protestu przed terminem (3 sprawy) lub po terminie (21 spraw) określonym w art. 73 ust. 1 i 2 ustawy; wniesienie protestu przez podmiot nieuprawniony do tego na mocy art. 72 ust. 2 i 3 ustawy (3 sprawy); niezawiadomienie o ustanowieniu pełnomocnika zamieszkałego w kraju przez wyborcę wnoszącego protest z zagranicy - art. 72 ust. 2 ustawy (3 sprawy); niewskazanie dowodów, na których oparte były zarzuty protestu, co stanowi naruszenie art. 73 ust. 3 ustawy (14 spraw); postawienie zarzutów wykraczających poza przewidziane w art. 72 ust. 1 ustawy podstawy protestu (24 sprawy); wniesienie protestu w sprawie, w której była możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub Państwowej Komisji Wyborczej przed dniem głosowania - art. 74 ust. 2 ustawy (10 spraw) oraz wniesienie protestu dotyczącego osoby, która nie została wybrana na Prezydenta RP - art. 72 ust. 1 ustawy (3 sprawy).

W jednej sprawie postępowanie zostało umorzone wobec cofnięcia protestu.

4. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyboru.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyboru.

Sąd Najwyższy

po rozważeniu sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej oraz opinii w sprawach protestów wyborczych stwierdził nieliczne naruszenia ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, które - przy uwzględnieniu obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 października 2000 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 8 października 2000 r. (Dz. U. Nr 85, poz. 952) - nie miały wpływu na wynik wyboru, a także biorąc pod uwagę wnioski Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej i Prokuratora Generalnego, na podstawie art. 129 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 76 ust. 1 i 2 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podjął następującą uchwałę:

wybór Aleksandra Kwaśniewskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonany dnia 8 października 2000 r., jest ważny.

Przewodniczący

Prezes SN (-) Jan Wasilewski

Sędziowie SN (-) Krystyna Bednarczyk

(-) Teresa Flemming-Kulesza

(-) Katarzyna Gonera

- (-) Beata Gudowska
- (-) Józef Iwulski
- (-) Kazimierz Jaśkowski
- (-) Roman Kuczyński
- (-) Jerzy Kuźniar
- (-) Jerzy Kwaśniewski
- (-) Zbigniew Myszka
- (-) Teresa Romer
- (-) Walerian Sanetra
- (-) Jadwiga Skibińska – Adamowicz
- (-) Stefania Szymańska
- (-) Maria Tyszel
- (-) Barbara Wagner
- (-) Andrzej Wasilewski
- (-) Andrzej Wróbel

* * *

Uchwała Sądu Najwyższego jest ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 96, poz. 1052 z dnia 10 listopada 2000 r.